

Namen noemen

Marie-Louise

DIFFERENTIATIE 3^e LEERJAAR / GROEP 5 3 - 14

1. Namen van steden, dorpen en streken 3 - 5
2. Spreekwoorden, gezegden, zegswijzen... 6
3. Naamwoorden: namen van personen, dieren en zaken. 7 - 9
4. Bijnamen, spotnamen en koosnamen. 10 - 11
5. Spelen met je naam 12 - 13
6. Naambellen 14

DIFFERENTIATIE 4^e LEERJAAR / GROEP 6 15 - 18

1. Noemen of heten 16
2. De teddybeer 17
3. Merknamen 18 - 20
4. Een tafel... 21 - 22
5. Scrabble 23 - 28

KANGOEROE 3^e- 4^e LEERJAAR / GROEP 5-6 29 - 63

1. Amerika, Amerigo 29 - 30
2. Dat is kras! 31 - 33
3. De namen van de getallen 34 - 36
4. Latijn en (oud) Grieks: ex en pro 37 - 38
5. Familienamen 39 - 43
6. De kalkoen 44 - 45
7. Kruisende woorden 46 - 49

8. Logigram	50 - 51
9. Rekenen met ziektes	52 - 53
10. Rekenverhalen	54 - 55
11. Spelen met taal	56 - 57
12. Rekenen met een stamboom	58 - 59
13. Waar of niet waar?	60 - 61
14. Zuid-Afrika.	62 - 63

EXTRA 3^e- 4^e LEERJAAR / GROEP 5-6

65 - 68

NAMEN NOEMEN: DIFFERENTIATIE 3° LEERJAAR / GROEP 5

Een broer? Een broek? Een boek? Een koek? Een koe? Een koekoek?

Wat is dat?

Wat lijken die namen toch op elkaar als je ze bekijkt en opleest.

En toch. Wat verschillen deze dingen!

Wie heeft die namen bedacht?

Piet, Pete, Peter, Petra, Pierre, Pierrot, Piedro, Pino, Pinokkio.

Wie zijn ze?

We geven namen, we krijgen namen

We noemen en benoemen, we heten en kijken op als iemand onze naam noemt.

Als een baby 'mama' roept, wil hij aandacht, wil hij dat zijn mama kijkt, wil hij dat ze iets voor hem doet. Hoe meer namen en woorden het jonge kind kent, hoe meer vat het krijgt op zijn leefwereld.

Hoe heet jij?

Je naam is hoe je heet. Met je naam ben je wie je bent.

Je eigen naam en de naam van de anderen spelen een belangrijke rol in je leven.

Je hebt een voornaam (of meerdere voornamen) en een achternaam of familienaam.

Meestal is je roepnaam of koosnaam dezelfde als je voornaam, soms een verkorting ervan, bijvoorbeeld Wim in plaats van Willem, An in plaats van Anna.

'Namen' is dat ook niet een Belgische stad?

What's in a name? Wat zegt een naam?

Vul in:

Mijn voornaam is .....

Mijn roep- of koosnaam is .....

Mijn familienaam is .....

De familienaam van mijn vader is .....

De familienaam van mijn moeder is .....

De voornaam van mama is .....

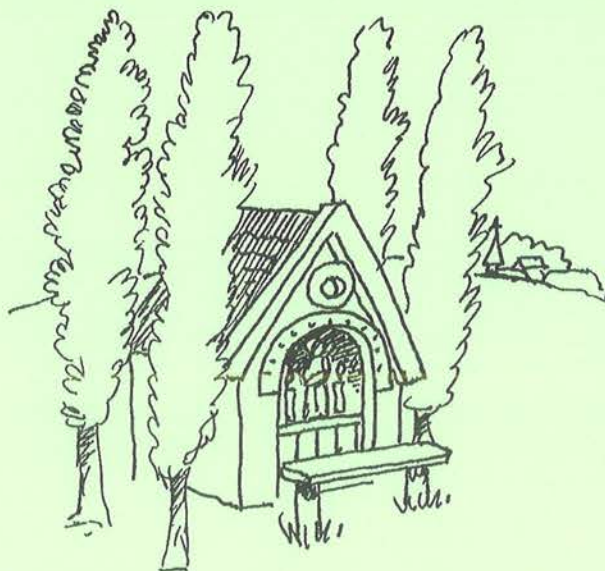
De voornaam van papa is .....

De familienaam van mijn broers en zussen is .....

De voornamen van mijn broers en zussen zijn .....

1. NAMEN VAN STEDEN, DORPEN EN STREKEN

- Kom je straks?
- Ja, waarheen?
- Wel, daar waar die populieren staan,
aan het kapelletje.

Zulke omschrijving van een plaats, zou vroeger wel eens het begin kunnen geweest zijn van de naam van een nieuw dorpje. 'Populierenkapel' werd misschien wel Poppel of Popkapelle. Steden ontstonden in de middeleeuwen. Sommige nederzettingen zijn veel ouder. Mensen bleven wonen aan een rivier of een meer om drinkwater te hebben en om te vissen. Veel steden en gemeenten hebben dan ook hun naam ontleend uit opvallende eigenschappen van hun omgeving.

Probeer de namen van deze gemeenten bij de juiste verklaring te zetten:

Amersfoort – Apeldoorn – Breendonk – Cassenbroek – Grobbendonk – Kinrooi
 Knokke-Heist – Lippelo – Neerpelt – Oldebroek – Oostende – Overpelt – Rupelmonde
 Tielrode – Tongerlo – Vilvoorde – Zandvoort

1. Als je in een gemeente woont die eindigt op -lo of -loo of -loon (meervoud van lo), is deze nederzetting waarschijnlijk gegroeid op een open plek in het bos.

..... *Lippelo Tongerlo* .....

In het moeras of in veengrond, werd de nederzetting dan vaak 'moer' of 'moor' of 'broek' genoemd.

..... *Cassenbroek Oldebroek* .....

Een 'donk' of 'donck' was een plaats die wat hoger ligt dan het omringende land. Best handig als er kans was voor overstromingen.

..... *Breendonk Grobbendonk* .....

'Voorde' komt vaak voor in plaatsnamen. Een voorde was een plaats waar je de rivier kon oversteken, een doorwaadbare plaats.

..... *Amersfoort Vilvoorde Zandvoort* .....

'Biest' was een plek waar veel biezen groeiden, 'ecke' of 'eke' verwees naar een eikenbos, 'elst' naar een elzenbosje. 'heist' gebruikte men voor struikgewas en 'doorn' als er veel doornstruiken groeiden.

..... *Knokke-Heist Apeldoorn* .....

Staat er '-rode' in de naam van je dorp, dan duidt dit op een plek die gerooid werd om te bebouwen. Rooien is het verwijderen van bomen.

..... *Tielrode Kinrooi* .....

Sommige dorpen hebben namen die op elkaar gelijkken. Bijvoorbeeld Opitter en Neeritter. Ze liggen telkens aan dezelfde waterloop, maar de ene stroomafwaarts en de andere stroomopwaarts.

..... *Neerpelt ~ Overpelt* .....

'Hende' of 'ende' betekent dat het een verafgelegen plek was.

'Monde' vertelt dat er een rivier uitmondt in een andere.

..... *Oostende Rupelmonde* .....

Zoek op de landkaart van Nederland of België deze plaatsen op.

Zoek ook voorbeelden op internet en raadpleeg de websites:

http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Nederlandse_gemeenten

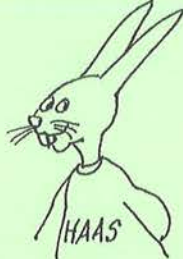

http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_Belgische_gemeenten

2. SPREEKWOORDEN, GEZEGDEN, ZEGSWIJZEN...

- Een goede naam hebben:** beschikken over een fatsoenlijke faam
- Zijn goede naam te grabbel gooien:** door slecht te leven in opspraak komen
- Iemand van naam:** bekend zijn
- Het kind bij zijn naam noemen:** duidelijk zeggen zoals het is
- Op iemands naam kopen:** met zijn bankrekening of geld betalen
- Mijn naam is haas:** niets van een zaak (willen) weten

A. Welke van bovenstaande spreekwoorden heeft de tekenaar hier voorgesteld?
Vul eronder de betekenis in.

Het kind bij zijn naam...	Mijn naam is haas...
jib nemoen teh njiz dnik maan	si saah maan njim
noemen 	
Duidelijk zeggen zoals het is	niets van een zaak weten
Op iemands naam kopen	Een goede naam hebben
maan po nepok snamei	edeog nebbah maan nee
	
Met zijn bankrekening of geld betalen	beschikken over een fatsoenlijke faam.

B. Welk zegswijze past bij volgende verhalen?

De bakker van het dorp heeft veel klanten. Hij is altijd heel verzorgd en beleefd. Dat is nodig, anders blijven de klanten weg. Op een dag viert hij zijn verjaardag en drinkt wat te veel in het dorpscafé. Zingend en waggelend loopt hij door het dorp. De mensen spreken er schande van.

..... Zijn goede naam te grabbel gooien .....

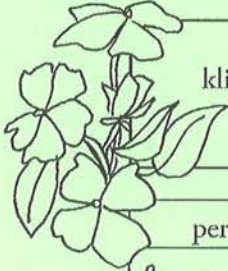
Tante vertelde over de vriendin van haar zoon. Het is de dochter van de notaris, de broer van de burgemeester van het dorp.

..... Een goede naam hebben .....

3. NAAMWOORDEN: NAMEN VAN PERSONEN, DIEREN EN ZAKEN.

1. Schrijf de naamwoorden in de juiste kolom:

klimop – kameel – krukje – kunstenaar – geluk – giraf – geranium – garagist – geduld
geld – verdriet – vergiet – veldmuis – veldwachter – vlijtig liesje

personen	dieren	planten	voorwerpen	gevoelens
kunstenaar	kameel..	klimop..	krukje..	geluk....
garagist	giraf.....	geranium	geld.....	geduld.....
veldwachter	veldmuis	vlijtig liesje	vergiel...	verdriet.....

2. Denk na over welk lidwoord erbij hoort. Plaats de naamwoorden in de juiste kolom.
Voer nu ook nog eens dezelfde opdracht uit met de woorden 'die' en 'dat'.

de	het
klimop..	krukje..
kameel..	geluk.....
kunstenaar	geduld
giraf.....	geld.....
geranium	verdriet
garagist..	vergiel..
veldmuis	vlijtig liesje

veldwachter

die	dat
klimop..	krukje..
kameel.....	geluk.....
kunstenaar	geduld..
giraf.....	geld.....
geranium	verdriet
garagist	vergiel...
veldmuis	vlijtig liesje

veldwachter

3. Een samenstelling is een woord dat wordt gevormd door samenvoeging van twee of meer grondwoorden die zelf als zelfstandig woord kunnen optreden.

Als je van twee naamwoorden, één nieuw woord maakt, krijg je een samenstelling. Een bus waarin de postbode je brieven steekt, heet brievenbus. Kleur de woorden die een samenstelling vormen in dezelfde kleur. Je hebt 9 kleuren nodig.

3 zebra	1 builtje	7 water	2 veger	6 kleuter	3 pad
4 bloem	2 schoorsteen	6 juf	5 post	8 achter	1 thee
9 worm	8 licht	9 hout	5 zegel	7 sport	4 bol

4. Een 'bakker' of een 'leerkracht' ken je wel. En ken je ook de volgende beroepen?
Verbind de personen met de passende verklaring. Gebruik zo nodig een woordenboek.

aquanaut	o	o	persoon die dode dieren opzet
aalmoezenier	o	o	duiker die alles onder water onderzoekt
taxichauffeur	o	o	persoon die een taxi bestuurt
heraut	o	o	priester voor gevangenen, in het leger of de jeugdbeweging
taxidermist	o	o	iemand die berichten van de koning bekend maakte
astronaut	o	o	ruimtevaarder

5. Geef het meervoud van deze naamwoorden.
Let op: 8 naamwoorden hebben geen meervoud (singulare tantum)!

enkelvoud	meervoud
dier	dieren.....
vee	.....
fruit	.....
vrucht	vruchten.....
geld	.....
munten	munten.....
muziek	.....
lied	liederen.....

enkelvoud	meervoud
droom	dromen.....
geluk	.....
agent	agenten.....
politie	.....
zand	.....
strand	stranden.....
heelal	.....
maan	manen.....

Er bestaan ook naamwoorden zonder enkelvoud : hersenen, mazelen, waterpokken, onkosten, watten, lurven, spaghetti, confetti, Alpen, Pyreneeën...

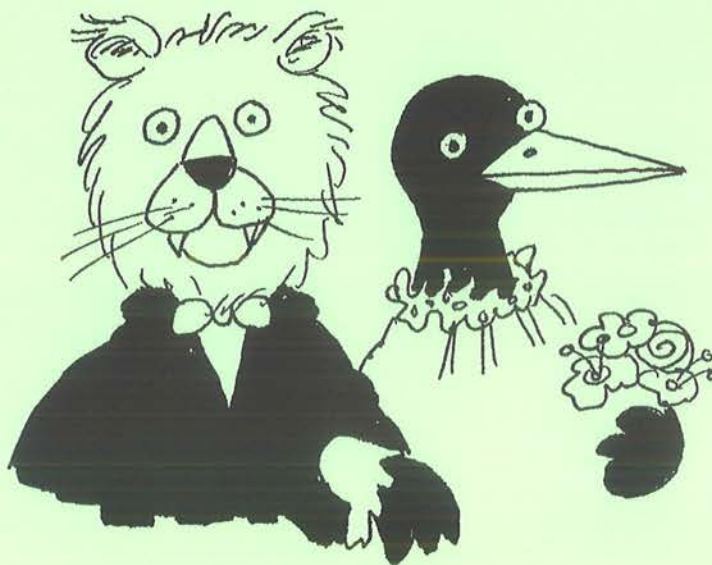

6. Soms worden namen van dieren, bloemen of steden gekozen als voornaam voor een kind.
Rangschik de volgende voornamen in de juiste kolom:

Trinity – Iris – Linde – Arend – Anemoon – Merel – Hyacint – Amaryllis – Paris – Valencia
 Wolf – Dinant – Ever – Wanaka – Mees – Brooklyn – Leo (Latijn voor leeuw) –
 Daisy (Engels voor madeliefje)

dieren	planten/bloemen/bomen	namen van steden
..arend.....	..Iris.....	..Trinity.....
..merel.....	..linde.....	..Paris.....
..Wolf.....	..anemoon.....	..Valencia.....
..Ever.....	..Hyacint.....	..Dinant.....
..Mees.....	..Amaryllis.....	..Wanaka.....
..Leo.....	..Daisy.....	..Brooklyn.....

4. BIJNAMEN, SPOTNAMEN EN KOOSNAMEN.

Sommige mensen krijgen een bijnaam. Als die naam beledigend is, wordt dat een spotnaam of zelfs een scheldwoord (rosse, lange, lompe). Een koosnaam (snoezepoes, bolleke) is een bijnaam voor iemand die je leuk vindt.

Sommige inwoners van Belgische of Nederlandse gemeenten kregen ook een bijnaam en soms hangt hieraan een fijn verhaaltje vast.

Kies uit en vul in:

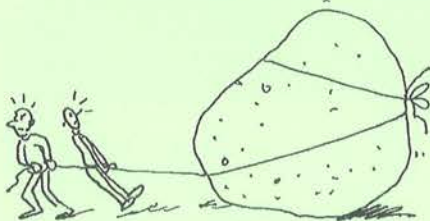
stoeplopers – maneblossers – kwartjeslummels – blauwvingers – torensproeiers – blauwvoeten – stroppendragers – ajuinen – kiekenfretters – paardendieven – muggen – schapenkoppen – groenvoeten – keientrekkers – pjeirefretters

Keizer Karel wilde in 1539 de belangrijke inwoners van Gent (België) vernederen door ze in een wit kleed en met een strop rond de hals door de stad te laten stappen omdat ze weigerden belasting te betalen voor de oorlog. De Gentenaren waren echter fier omdat ze in opstand waren gekomen. Velen dragen nu nog steeds stroppen tijdens de Gentse Feesten. Hun spotnaam werd een koosnaam: de *stroppendragers*.....

De inwoners van Zwolle (Nederland) en Kampen hadden vaak herrie. Toen Zwolle om geld te hebben een klokkenspel moest verkopen aan Kampen, betaalden de inwoners van Kampen met zakken vol vierduitenstukken. De Zwollenaren telden zolang dat hun vingers er blauw van werden. Sindsdien hebben ze de spotnaam: *blauwvingers*.....

Everard Meyster woonde in 1661 in Amersfoort (Nederland). Hij wedde met zijn vrienden dat hij een aantal domme inwoners zo gek kon krijgen om een enorme zwerfkei van wel 7 ton naar het midden van het dorp te trekken. Het lukte hem, maar de burgemeester was niet blij met deze enorme steen en liet hem begraven.

In 1903 werd het graniet uit de ijstijd weer opgegraven en nu pronkt hij in het plantsoen.

De mensen van Amersfoort dragen de naam:

keientrekkers.....

Hoe de inwoners van Haarlem (Nederland) aan hun spotnaam kwamen, weet men niet precies. Sommigen zeggen dat er heel veel muggen zaten omdat Haarlem bij moerassen en waters ligt. Een ander verhaal beweert dat de brandweerlieden uitrukten omdat er dikke zwarte wolken te zien waren. Er was echter geen brand, het was een grote zwerm muggen. In elk geval is de spotnaam voor de inwoners van Haarlem: *muggen*.....

In de nacht van 27 op 28 januari 1687 zag een dronkaard in Mechelen (België) dat de Sint-Romboutstoren in brand stond. Hij sloeg alarm en al snel hadden de dappere inwoners van Mechelen een rij gevormd en gaven ze emmers vol water door tot boven in de toren. Even later trok de nevel op en moesten de Mechelaars vaststellen dat er geen brand was, maar slechts een schijnsel van de maan. Sindsdien hebben ze de spotnaam: ...*manneblussers*.....

In Dordrecht (Nederland) moest je belastingen betalen als je slachtvlees in de stad wou brengen. Twee mannen die net een schaap hadden gekocht zochten een manier om het schaap door de stadspoort te krijgen zonder de belasting te betalen. Ze zagen een vogelverschrikker, pakten zijn broek, pet en jas en kleedden het schaap aan. Vlak voor de poort lieten ze het schaap op zijn achterpoten staan en wandelden zo de stad in. Hun list was bijna gelukt. Dachten ze. Het schaap blaatte en ze moesten toch nog betalen. Ze zorgden wel voor de bijnaam voor de Dordtenaren: de ...*schapenkoppen*.....

De inwoners van Vilvoorde (België) zijn nog altijd fier op hun spotnaam. Paardenbiefstuk staat op het menu van elk restaurant in de gemeente.

De spotnaam is van de inwoners van Vilvoorde is

.....*rijnefretters*.....

De inwoners van Aalst (België) kweekten niet alleen hop, maar waren ook bekend voor het kweken van uien. Ze hadden een uienmarkt. Ze worden 'ajuinboeren', 'ajuinenfretters', of gewoon ...*ajuinen*..... genoemd.

5 . SPELEN MET JE NAAM

1. Bereken je naamgetal.

Daarvoor heb je je volledige naam nodig: al je voornamen en je familienaam. Hierbij heeft elke letter een waarde (zie tabel). Die getallen tel je bij elkaar op. Maak dit getal nog eens kleiner door de cijfers van het getal bij elkaar op te tellen. En herhaal dat totdat je maar 1 cijfer overhoudt. Dit cijfer is je naamgetal.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B	C	D	E	F	G	H	I
J	K	L	M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X	Y	Z	

Bijvoorbeeld: de auteur van 'Namen Noemen' heet **BIEKE SANTERMANS**.

Zoek de waarde van de letters op in de tabel: B = 2, I = 9, E = 5 enzovoort.

Tel de getallen bij elkaar op: $2 + 9 + 5 + 2 + 5 + 1 + 1 + 5 + 2 + 5 + 9 + 4 + 1 + 5 + 1 = 57$

Maak kleiner of herleid: $57 \div 5 + 7 = 12 \div 1 + 2 = 3$

Het naamgetal is 3.

3 betekent o.a. de kunstenaar met veel fantasie en expressief.

2. Bereken je **geboortegetal** of **levensweggetal**.

Schrijf je geboortedatum op met cijfers, tel ze op en maak ze kleiner.

Bijvoorbeeld, iemand die geboren is op 22 december 1946 heeft als numerieke geboortedatum 22.12.1946.

De som van de cijfers: $2 + 2 + 1 + 2 + 1 + 9 + 4 + 6 = 27$

Maak kleiner of herleid: $2 + 7 = 9$

Het levensweggetal is 9.

9 betekent o.a. de idealist die zich inzet voor een betere wereld.

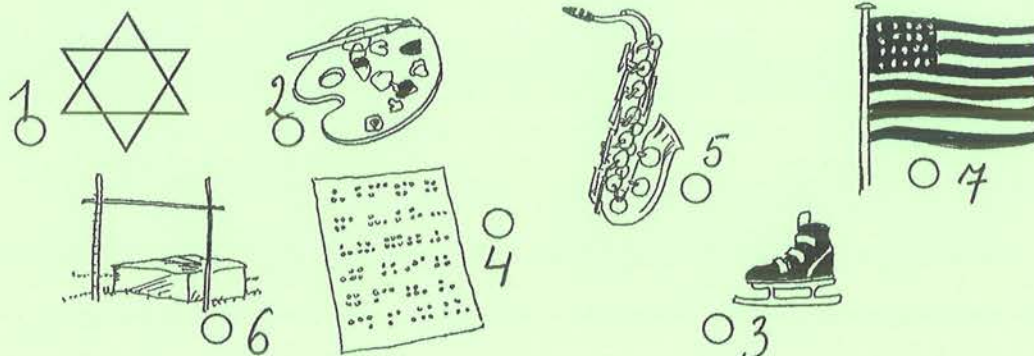

Zoek je eigen naamgetal en geboortegetal (levensweggetal).

Zoek je eigen naamgetal en geboortegetal (levensweggetal). Zoek de naamgetallen en de levensweggetallen van de volgende (beroemde) personen.

gegevens	naamgetal	geboortegetal
1. Anne Frank , het bekende Joodse meisje uit Nederland, gestorven tijdens Wereldoorlog II, werd geboren op 12 juni 1929.	3	3
2. De Spaanse kunstschilder Salvador Felipe Jacinto Dali y Komenech werd geboren op 11 mei 1904.	9	3
3. Sven Kramer werd geboren op 23 april 1986. Deze Nederlandse schaatser op de lange baanafstand werd wereldkampioen in 2009.	9	6
4. Louis Braille , de Franse ontwerper van het brailleschrift, werd op 4 januari 1809 geboren. Dat is een schrift voor blinden.	9	5
5. Op 6 november 1814 werd de Belg Aldophe-Antoine Joseph Sax , de uitvinder van de saxofoon in Dinant geboren.	4	4
6. Tia Hellebaut , voor België winnaar van een gouden Olympische medaille hoogspringen, werd geboren op 16 februari 1978.	8	7
7. Barack Hussein Obama II geboren in Honolulu (Hawaï) op 4 augustus 1961 is de 44e president van de Verenigde Staten van Amerika.	1	2

Zet het juiste nummer bij de tekening:

6. NAAMBELLEN

Een woord kun je gemakkelijker onthouden dan een reeks cijfers. Daardoor vervang je een deel van de nummerreeksen door een 'naam'. Om de cijfers om te zetten in letters, kijk je naar het toetsenbord van je telefoon of gsm. Wie vaak een sms verstuurt, kent dit letter- en nummer-schema waarschijnlijk al uit het hoofd.

0900 – 8844 wordt 0900 – TUIG

0800 – 7546 wordt 0800 – SLIM

Zoek welk nummer je vormt met deze namen:

0900 – NUBELLEN: 0900 – 6.8.2.3.5.5.3.6.....

0800 – AUTOHUUR: 0800 – 1.8.8.6.4.8.8.7.....

0800 – ELEKTRICIEN: 0800 – 3.5.3.5.8.7.4.2.4.3.6.....

0800 – PIZZERIA: 0800 – 7.4.9.9.3.7.4.2.....

0800 – RIJSCHOOL: 0800 – 7.4.5.7.2.4.6.6.5.....

Maak zelf een aantal naamnummers.

NAMEN NOEMEN: DIFFERENTIATIE 4° LEERJAAR / GROEP 6

In het deel bestemd voor het 3e leerjaar hebben we onze voornaam (of voornamen) en achternaam of familienaam ingevuld.

Misschien hebben wij thuis wel een andere roepnaam of koosnaam dan onze voornaam.

Jan is korter en van die naam hou je misschien meer dan van Johannes.

Schilders, filmsterren, zangers, schrijvers...kunstenaars gebruiken soms een schuilnaam of artiestennaam.

Marc Sleen, de Vlaamse striptekenaar en geestelijke vader van Nero heet in werkelijkheid Marcel Neels.

Pierre Kartner, de Nederlandse zanger, componist, tekstdichter... gekend van het wereldberoemde lied 'Het kleine café aan de haven' en 'Het Smurfenlied' kennen we beter onder zijn pseudoniem Vader Abraham.

Marc Sleen en Vader Abraham is een alias. Het woord 'alias' komt uit het Engels a.k.a. (=also known as) gebruikt in de betekenis van 'anders genoemd'. Zo spreken we ook over een e-mailalias als een extra e-mailadres.

Een pseudoniem of schuilnaam is soms een verzonnen naam die wordt gebruikt als iemand zijn eigen naam verborgen wil houden. Soms vindt iemand zijn eigen naam ook niet goed klinken of wil die een duidelijke scheiding tussen zijn privéleven en zijn artistieke of publieke leven.

Zoek zelf maar uit wat volgende pseudoniemen zijn. Onderstreep ze!

Misschien vind je ook waarom?

De Vlaamse zanger Will Tura of Arthur Blanckaert?

De Vlaamse zangeres Chantal Vanlee of Dana Winner?

De Nederlandse komiek André Van Duin of Adrianus Marinus Kyvon?

De Belgische zangeres Fabienne Demal of Axelle Red?

De Britse zanger Freddy Mercury of Farrokh Bulsara?

Bedenk eens een schuilnaam voor jezelf, voor je vriend, voor een bekende figuur?

.....

.....

.....

.....

1. NOEMEN OF HETEN

'Noemen' betekent niet helemaal hetzelfde als 'heten'.

Noemen betekent 'een naam geven'.

Heten betekent 'een naam hebben'.

Als je je hond een naam geeft, dan noem je hem bijvoorbeeld 'Gabber'.

Je kreeg een naam. Die naam heb je al je hele leven. Je heet bijvoorbeeld 'An'.

Kies uit en vul in:

noem – heet – noemen – heten – genoemd – geheten – noemt

Hallo, ik *heet*..... Tyanita, maar iedereen *noemt*..... me Tia.

Hoe *heet*..... de nieuwe baby? Hoe *heet*..... dat meisje?

Hoe *heet*..... jij? Ik *heet*..... Tineke.

Hoe zullen we onze hond *noemen?* Onze poes *heet*..... Wopje.

Het kindje werd naar zijn vader *genoemd*..... Het *heet*..... Klaas.

Ik *heet*..... Jan Patrick, maar ze *noemen*..... me JP.

Hoe *heet*..... die schilder? Ik *noem*.....hem altijd 'de dromer'.

Als je in Frankrijk was geboren, had je vast anders *geheten*..... Misschien hadden je ouders je dan wel 'André' *genoemd*.....

2. DE TEDDYBEER

Lees eerst aandachtig de hele tekst. Denk daarna goed na en vul ten slotte de gatentekst in.

Van 1901 tot 1908 was Theodore Roosevelt president in de Verenigde Staten van Amerika. Zijn vrienden noemden hem 'Teddy'. Zijn hobby was ...*jagen*..... Dit vind je misschien geen leuke ...*hobby*....., maar in die tijd waren er heel wat mannen die op jacht gingen.

In november 1902 was Teddy Roosevelt weer op jacht. Zijn vrienden bonden een ...*beertje*..... vast aan een boom zodat Teddy het moeiteloos zou kunnen doodschieten. Maar de president weigerde te schieten. Waarschijnlijk had hij medelijden met het diertje. Of hij vond het laf om een vastgebonden beertje neer te schieten.

Net zoals er bij ons in de krant dagelijks een spotprent of een ...*cartoon*..... komt, kwam er ook een cartoon in de 'Washington Post', een Amerikaanse ...*krant*.....

Een Rus zette de cartoon van de president en het ...*beertje*..... in zijn etalage, bij de speelgoedbeertjes die zijn vrouw vervaardigde. Hij vroeg aan de president of hij de beertjes 'Teddybeer' mocht noemen. Dat mocht en de zaken gingen goed. De *Amerikanen* waren dol op hun lieve president die niet een beertje kon doodschieten. Iedereen wou wel een teddybeer. De president gebruikte de teddybeer zelfs bij zijn volgende verkiezingsprogramma.

De originele teddybeertjes komen echter niet uit *Amerika*....., maar uit Duitsland. Margarete Steiff uit Giengen had kinderverlamming gehad. Door die vreselijke ziekte kon ze niet lopen. Om wat te verdienen, produceerde ze speelgoed van lapjes stof en ...*pluche*..... Ze fabriceerde honden en poezen, konijnen en varkens, olifanten, kamelen en beren. Een neef bracht haar ...*mohairpluche*..... en vroeg om hiervan beren te maken. Dat bleek een goed idee. De beren in mohairpluche zagen er nog beter uit dan de beren uit stof en vilt. In 1903 lieten ze deze beertjes zien op een beurs in Leipzig. Hier liep een Amerikaan rond en die kocht zomaar ineens 3 000 beren van pluche.

Enkele jaren later vertrokken er een miljoen beren van de firma ...*Steiff*..... naar de Verenigde Staten.

De firma Steiff is intussen in de hele wereld gekend. En de Amerikanen zijn nog altijd de beste klanten!

3. MERKNAMEN

Als een uitvinder iets wil verkopen, bedenkt hij een passende naam voor het product. Een naam die mensen goed kunnen onthouden en die hen aan het product laat denken. Soms is dit een plaatsnaam, zoals bij de volgende producten. Lees de omschrijving en zoek de passende merknaam. Schrijf het nummer van de omschrijving achter de merknaam en bij de juiste tekening.

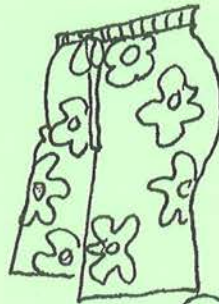
1	Een havenstad in Palestina. Vanuit Palestina worden heel veel sinaasappelen naar ons land uitgevoerd. De naam van de havenstad werd een sinaasappelmerk bij ons.
2	Grote havenstad in het zuiden van Frankrijk. In de 17e eeuw had deze stad het alleenrecht om zeep te produceren. Men gebruikte 100 % natuurlijke materialen waarvan 72 % olie. Nog altijd is de naam van deze stad verbonden met natuurlijke zeep.
3	Het is een meer in Australië dat op het einde van een waterweg ligt. Daarin mondt die beek of rivier uit. In het droge en dorre Australië is er vaak veel leven in de buurt van deze zoetwatermeren. Voor de eerste bewoners van Australië was het water levensnoodzakelijk. Het kledingmerk dat de naam van deze meren leende, wil de sfeer oproepen van Australië, water en surfen.
4	Letterlijk vertaald betekent de naam van deze chocolade 'Goudkust'. Deze kust vind je in Ghana, een plaats in Afrika waar Charles Neuhaus zijn cacao haalde.
5	Dit stadje in de Belgische Ardennen was al een kuuroord in de tijd van de Romeinen. Het bruisende of platte water in flessen heeft dezelfde naam gekregen als de plaats waar de bronnen zijn.
6	Een stad op het eiland Vuurland bij Argentinië. Het is de stad die het meest zuidelijk ligt op aarde. Mensen die op de Zuidpool op ontdekkingsstocht gaan, vertrekken vanuit deze stad. Je kunt je wel voorstellen dat het hier frisjes is. En dat alleen avonturiers hier komen. De naam van deze stad is gegeven aan een shampoo die bedoeld is voor jonge, avontuurlijke mensen.
7	Een eiland in de Stille Zuidzee tussen Australië en Zuid-Amerika. Je vindt hier prachtige stranden. Meestal is het er zonnig en warm. Je vindt er mooie exotische bloemen. Als jij je wast met deze zeep, waan jij je even in dit tropische paradijs.
8	Het is de oude naam voor Sri Lanka, een eiland voor de kust van India waar de Portugezen, de Nederlanders en de Britten het voor het zeggen hadden. Hoewel er vooral parels, kaneel en olifanten werden uitgevoerd, leeft de oude naam voor Sri Lanka bij ons verder in thee.

Ushuaia	...6...
Tahiti	...7...
Côte d'Or	...4....
Jaffa	...1.....
Ceylon	...8....
Marseille	2.....
een Billabong in Australië	3.....
Spa	...5.....

7

Tahiti

3

Billabong

2

Marseille

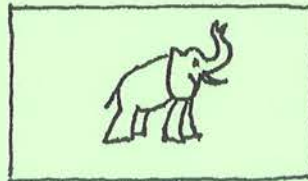
5

Spa

6

Ushuaia

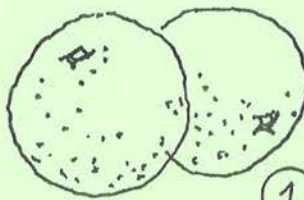
4

Côte d'Or

8

Ceylon

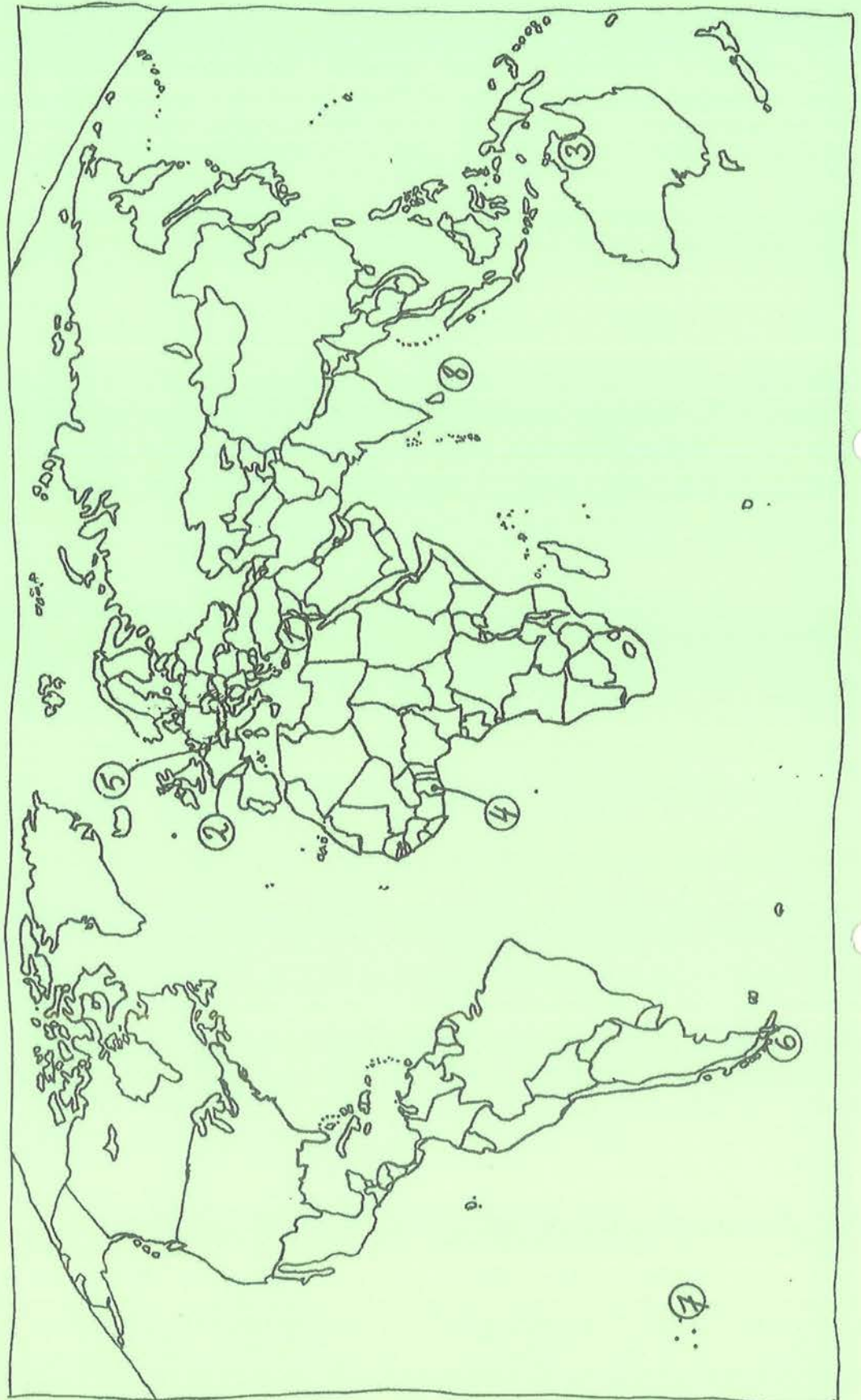

1

Jaffa

Schrijf ook een nummer in het juiste cirkeltje op de wereldkaart. Gebruik je atlas.

4. EEN TAFEL...

Wie heeft voor het eerst 'tafel' gezegd tegen een tafel? Waarom noemen we een reeks vermenigvuldigingen een 'tafel'? Heeft een deling iets te maken met een salontafel, keukentafel of tuintafel? Deze geheimen zijn moeilijk te achterhalen.

Als je deze oefeningen oplost en de getallen vervangt door letters, ontdek je heel wat over de herkomst van andere woorden.

A = 90	B = 250	D = 450	E = 720	G = 120	I = 27	J = 48	K = 81	L = 16
M = 32	N = 54	O = 900	R = 180	T = 36	U = 560	V = 100	W = 24	Z = 400
C = 490	H = 640	S = 240	Y = 200	F = 150				

9x50	8x70	9x3	8x4
..D..	..U..	..I...	..M..

9x9	100x9	16x2	2x18
...K..	..O..	..M..	..T..

20x5	450:5	6x9
...V..	..A..	..N..

32:2	3x30	72:2	9x3	6x8	108:2
..L...	..A..	...T..	...J..	...W..	..N..

6x6	80x7	16x2	90x8	2x450	
...T..	..U..	..M..	..E..	..O..	=

54:2	27x3
...I..	..K..

5x50	80x9	3x18
...B..	..E..	..N..

3x40	2x360	5x80	72:3	3x300	4x4	64:4	6x120	2x27
..G..	..E...	..Z..	..W..	..O..	..L...	..L..	..E...	..N..

Denk je dat dit komt door er te veel op te zuigen?

.....

A = 90	B = 250	D = 450	E = 720	G = 120	I = 27	J = 48	K = 81	L = 16
M = 32	N = 54	O = 900	R = 180	T = 36	U = 560	V = 100	W = 24	Z = 400
C = 490	H = 640	S = 240	Y = 200	F = 150				

490	640	90	180	16	720	240	180	900	16	16	240
7x70	8x80	360:4	2x90	2x8	80x9	4x60	60x3	9x100	32:2	64:4	80x3
C...	H...	A...	R...	L...	E...	...S...	R...	O...	L...	L...	S...

24	90	240
6x4	450:5	30x8
W...	A...	S...

90	560	36	900	490	900	560	180	720	560	180
720:8	70x8	12x3	2x450	14x35	225x4	80x7	30x6	90x8	40x14	20x9
A...	U...	T...	D...	C...	O...	U...	R...	E...	U...	R...

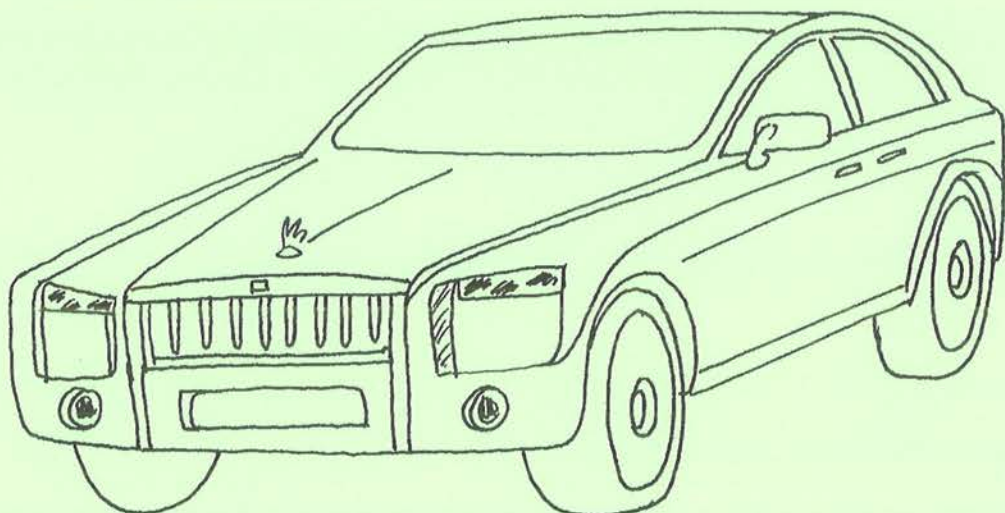
720	54
180x4	9x6
E...	N...

180	900	200	490	720
18x10	20x45	40x5	980:2	20x36
R...	O...	Y...	C...	E...

27	54	120	720	54	27	720	560	180
54:2	9x6	60x2	90x8	3x18	81:3	120x6	80x7	36x5
I...	N...	G...	F...	N...	I...	E...	U...	R...

Welk automerk hebben deze Britten samen ontwikkeld?

..... *Rolls Royce* .....

2. Lees de tekst en bereken!

Scrabble is een letterspel, dat wordt verkocht in $(90 + 31)$ 121 ..... landen in $(45 - 16)$ 29 ... talen. Het is een bordspel voor 2 tot 4 spelers of teams waarbij met $(490 : 70)$ 7 ..... letters woorden moeten worden gevormd. Hierbij gaan geluk en slim zijn hand in hand, omdat de letters willekeurig 'gescharreld' zijn en het de kunst is hiermee een zo hoog mogelijke score te behalen.

Het spel wordt gespeeld op een bord bestaande uit $15 \times 15 = 225$ ... vakjes. 61 ... vakjes zijn gekleurd: 8 rode, 17 roze, 24 lichtblauwe en 12 donkerblauwe. Als je de letters op deze vakjes legt, kun je meer punten behalen. De overige 164 ..... vakjes zijn meestal groen, soms wit.

In de Nederlandstalige versie zijn (20×5) 100 ..... letters en twee blanco blokjes te verdelen. De blokjes worden vaak van hout gemaakt, maar sommige moderne uitvoeringen hebben kunststoffen blokjes met een ronde uitsparing aan de achterzijde. In de moderne uitvoering worden de letters in een stoffen zakje bewaard, waaruit de blokjes gemakkelijk zonder kijken gescharreld kunnen worden. De zeven blokjes worden naast elkaar op een rekje gezet, uit het zicht van medespelers.

Het berekenen van de punten moet je even oefenen:

Stap 1: Je telt eerst de waarde van al de letters van je woord zoals je ze ziet.

Voorbeeld: $\boxed{W_4}$ $\boxed{O_1}$ $\boxed{L_1}$ $\boxed{K_{10}}$ levert 16 ..... punten op.

Stap 2: Dan kijk je of er een letter op een blauw vakje ligt. De letter $\boxed{K_{10}}$ ligt op een lichtblauw vakje: tweemaal letterwaarde! Dat betekent dat je de waarde van deze letter mag verdubbelen. Het is dus heel leuk dat de letter K hier op ligt, want die is nu 20 ... punten waard! Jammer dat ze niet op een donkerblauw (driemaal letterwaarde) vak ligt. Op een donkerblauw vak had deze letter wel 30 ... punten opgeleverd.

Stap 3: Je maakt alvast het totaal van de letterwaarden. Het woord 'wolk' levert 26 punten op. Heb je dat ook gevonden?

Stap 4: Misschien ligt het woord op een rood/roze vakje. Mocht een letter op een roze vakje liggen, dan verdubbelen je punten uit stap 3. En mocht één van de letters op een rood vakje liggen, dan heb je het meeste geluk, want dan mag jij je punten uit stap 3 vermenigvuldigen met 3.

Voor het woord $\boxed{W_4}$ $\boxed{O_1}$ $\boxed{L_1}$ $\boxed{K_{10}}$ als de letter W op een rood vakje ligt en K op een

lichtblauw vakje, is de score: 78 ..... punten. (26×3)

Scrabble spelen is dus niet alleen goed voor je woordenschat. Je rekent ook nog heel wat!

Onthoud: eerst blauw, dan pas rood/roze!

Scrabble

15	3 ^x			2 ^x			3 ^x			2 ^x			3 ^x		
14		2 ^x			3 ^x			3 ^x				2 ^x			
13			2 ^x			2 ^x		2 ^x				2 ^x			
12	2 ^x			2 ^x			2 ^x			2 ^x			2 ^x		
11					2 ^x					2 ^x					
10		3 ^x				3 ^x				3 ^x			3 ^x		
9			2 ^x			2 ^x		2 ^x				2 ^x			
8	3 ^x			2 ^x			2 ^x			2 ^x			3 ^x		
7			2 ^x			2 ^x		2 ^x				2 ^x			
6		3 ^x				3 ^x				3 ^x			3 ^x		
5					2 ^x					2 ^x					
4	2 ^x			2 ^x			2 ^x				2 ^x		2 ^x		
3			2 ^x			2 ^x		2 ^x				2 ^x			
2		2 ^x			3 ^x				3 ^x				2 ^x		
1	3 ^x			2 ^x			3 ^x			2 ^x			3 ^x		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O

Kijk nog eens naar je scrabble-bord. Je kunt nog symmetrieassen tekenen. Hoe doe je dat?

3^x = rood

3^x woordwaarde

3^x = donkerblauw

3^x letterwaarde

2^x = roze

2^x woordwaarde

2^x = lichtblauw

2^x letterwaarde

2. Lees de tekst en bereken!

Scrabble is een letterspel, dat wordt verkocht in $(90 + 31)$ ..... landen in $(45 - 16)$ ..... talen. Het is een bordspel voor 2 tot 4 spelers of teams waarbij met $(490 : 70)$ ..... letters woorden moeten worden gevormd. Hierbij gaan geluk en slim zijn hand in hand, omdat de letters willekeurig 'gescharreld' zijn en het de kunst is hiermee een zo hoog mogelijke score te behalen.

Het spel wordt gespeeld op een bord bestaande uit $15 \times 15 =$ ..... vakjes. .... vakjes zijn gekleurd: 8 rode, 17 roze, 24 lichtblauwe en 12 donkerblauwe. Als je de letters op deze vakjes legt, kun je meer punten behalen. De overige ..... vakjes zijn meestal groen, soms wit.

In de Nederlandstalige versie zijn (20×5) ..... letters en twee blanco blokjes te verdelen. De blokjes worden vaak van hout gemaakt, maar sommige moderne uitvoeringen hebben kunststoffen blokjes met een ronde uitsparing aan de achterzijde. In de moderne uitvoering worden de letters in een stoffen zakje bewaard, waaruit de blokjes gemakkelijk zonder kijken gescharreld kunnen worden. De zeven blokjes worden naast elkaar op een rekje gezet, uit het zicht van medespelers.

Het berekenen van de punten moet je even oefenen:

Stap 1: Je telt eerst de waarde van al de letters van je woord zoals je ze ziet.

Voorbeeld: $\boxed{W_4}$ $\boxed{O_1}$ $\boxed{L_1}$ $\boxed{K_{10}}$ levert ..... punten op.

Stap 2: Dan kijk je of er een letter op een blauw vakje ligt. De letter $\boxed{K_{10}}$ ligt op een lichtblauw vakje: tweemaal letterwaarde! Dat betekent dat je de waarde van deze letter mag verdubbelen. Het is dus heel leuk dat de letter K hier op ligt, want die is nu ..... punten waard! Jammer dat ze niet op een donkerblauw (driemaal letterwaarde) vak ligt. Op een donkerblauw vak had deze letter wel ..... punten opgeleverd.

Stap 3: Je maakt alvast het totaal van de letterwaarden. Het woord 'wolk' levert 26 punten op. Heb je dat ook gevonden?

Stap 4: Misschien ligt het woord op een rood/roze vakje. Mocht een letter op een roze vakje liggen, dan verdubbelen je punten uit stap 3. En mocht één van de letters op een rood vakje liggen, dan heb je het meeste geluk, want dan mag jij je punten uit stap 3 vermenigvuldigen met 3.

Voor het woord $\boxed{W_4}$ $\boxed{O_1}$ $\boxed{L_1}$ $\boxed{K_{10}}$ als de letter W op een rood vakje ligt en K op een lichtblauw vakje, is de score: ..... punten.

Scrabble spelen is dus niet alleen goed voor je woordenschat. Je rekent ook nog heel wat! Onthoud: eerst blauw, dan pas rood/roze!

Hier nog eens de uitleg in duidelijke schema's:

	letter- of woordwaarde	kleur vakjes		waarde letters of totale woord
2x	letterwaarde	lichtblauw	lb	De hierop liggende letter krijgt 2 keer de waarde.
3x	letterwaarde	donkerblauw	db	De hierop liggende letter krijgt 3 keer de waarde.
2x	woordwaarde	roze	rz	De som van de letters krijgt 2 keer de waarde.
3x	woordwaarde	rood	rd	De som van de letters krijgt 3 keer de waarde.

W ₄	O ₁	L ₁	K ₁₀
rd			lb
4	1	1	2x10

$$4 + 1 + 1 + 20 = 26$$

rd	=	rood		3 x 26	=	78
----	---	------	--	--------	---	----

3. Het echte werk!

Als je een wedstrijd scrabble speelt, mag je geen eigennamen gebruiken. Dit spelbord hebben we echter vol met namen gelegd. Aan elke naam hangt een verhaal vast. Kleur het bord op de juiste manier. Wil je het verhaal kennen achter een naam als 'Mercedes', 'bakeliet' of 'macadam'? Ga dan in de bibliotheek op zoek naar een boek over etymologie.

Via internet kun je ook heel wat achterhalen. Je mag alleen niet vergeten na te gaan of alles wel correct is.

15										P ₃					
14		U ₄					M ₂	A ₁	C ₃	A ₁	D ₂	A ₁	M ₂		
13		R ₁	O ₁	B ₃	O ₁	T ₁				P ₃					
12		S ₁								P ₃					
11	T ₁	U ₄	P ₃	P ₃	E ₁	R ₁	W ₁₀	A ₁	R ₁	E ₁					
10		L ₁								N ₁				W ₁₀	
9		I ₁	R ₁	I ₁	S ₁		O ₁		O ₁	H ₄	M ₂			I ₁	
8	P ₃	A ₁	N ₁				T ₁			E ₁				N ₁	
7			E ₁				T ₁			I ₁				K ₁₀	
6	N ₁			P ₃	A ₁	V ₅	L ₁	O ₁	V ₄		M ₂	E ₁		E ₁	
5	E ₁							M ₂		M ₂	E ₁	N ₁	D ₂	E ₁	L ₁
4	W ₁₀	A ₁	N ₁	K ₁₀	E ₁	L ₁	M ₂	O ₁	T ₁	O ₁	R ₁				
3	T ₁							T ₁		R ₁					
2	O ₁	S ₁	C ₃	A ₁	R ₁			O ₁		S ₁					
1	N ₁					M ₂	E ₁	R ₁	C ₃	E ₁	D ₂	E ₁	S ₁		
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O

legenda:

- lb lichtblauw, bijvoorbeeld D15
- rz roze, bijvoorbeeld B14
- db donkerblauw, bijvoorbeeld F14
- rd rood, bijvoorbeeld A15

Wie wint het spel?

Rolls maakte :

macadam	...36.... punten
robot	...16.... punten
tupperware	...104.... punten
pan	...15.... punten
wankelmotor	...82.... punten
Mendel	...16.... punten
Oscar	...14.... punten
Mercedes	...29.... punten

totaal: ..322... punten

Royce maakte :

Ursuline	...32.... punten
pappenheimer	...88.... punten
iris	...5.... punten
ottomotor	...66.... punten
Pavlov	...22.... punten
winkel	...72.... punten
Newton	...75.... punten
Morse	...8.... punten

totaal: ..368... punten

Vul in: Royce..... wint het spel.

NAMEN NOEMEN: KANGOEROE 3^e- 4^e LEERJAAR / GROEP 5-6

1. AMERIKA, AMERIGO

Lees eerst aandachtig de hele tekst. Denk daarna goed na en vul de gaten in.

1492 – Christoffel Columbus (*) zocht een nieuwe weg van Europa naar India. De vroegere reisweg naar India was altijd naar het *.oosten.* geweest. Columbus wou naar India via de zee, langs het westen. Intussen waren de mensen er toen al van overtuigd dat de aarde rond is, dus moest het via de nieuwe reisweg ook lukken.

Zo ontdekte Columbus toevallig een werelddeel dat in *Europa*... nog niet gekend was. Hij dacht dat hij in India verzeild was. Daarom noemde hij de inwoners van het nieuwe land 'indianen'. Columbus maakte vier reizen naar Amerika, op zoek naar een doorgang tot India. Toen hij in 1504 overleed, wist hij nog altijd niet dat hij een nieuw werelddeel had ontdekt.

1501 – Amerigo Vespucci probeerde ook om India te bereiken en ondernam een reis die 13 maanden, dus *.meer.* dan een jaar duurde. Hij volgde de hele kust van Zuid-Amerika (dat had toen natuurlijk nog niet deze naam) naar het *.zuiden.*, tot 650 km van Patagonië. Zo wilde hij verder naar India zeilen. Intussen schreef hij schitterende brieven en *.verslagen.* over alles wat hij zag, proefde, hoorde en rook. Die verslagen werden zelfs vertaald.

Eén van deze vertalingen kwam in handen van Martin Waldseemüller uit de Franse Vogezen. Samen met andere geleerden schreef en drukte *.hij.* boekjes over wereldreizen. Deze gedrukte boekjes werden door heel wat mensen gelezen.

Waldseemüller las ook de avonturen van Amerigo *.Vespucci.* en was erg onder de indruk. Hij dacht dat deze man de ontdekker was van dit nieuwe werelddeel.

In één van zijn boekjes schreef hij: 'Omdat Europa en Azië hun *.naam.* aan vrouwen te danken hebben, zie ik geen enkele reden waarom iemand bezwaar zou hebben om dit deel 'Amerige' te noemen naar Amerigo, zijn ontdekker.' Hij duidde op zijn kaarten Zuid-Amerika aan als 'America'.

Pas in 1507 ontdekte Waldseemüller dat hij een ernstige *fout*..... had gemaakt. Het was immers niet Amerigo *Vespucci*, die dit werelddeel ontdekt had, maar wel Christoffel *Columbus*.....!

Helaas. Wat Waldseemüller ook probeerde, het was te laat. Zijn boekje was erg populair en *iedereen* nam de naam van het nieuwe werelddeel over.

Amerika dankt dus niet zijn naam aan zijn *ontdekker*, maar aan de man die gewoon veel brieven en verslagen schreef.

Anders had *Amerika* nu misschien wel 'Christofa' geheten...

(*) Christoffel Columbus heette officieel Christoforo Colombo, later Cristóbal Colon.

2. DAT IS KRAS!

Lees de verklaringen en zoek het woord dat er bij past.

bankroet – ridder – walnoot – geschiedenis – korte metten mee maken – misschien – jeep – gendarme – sprookje – nondeju – hamburger – salaris – tennis – voedvrouw – handicap – lunapark – sakkerju – schietgebed – mannequin – geweer – scharminkel – macho – bakkebaard – ukelele – ruzie – vulkaan – vrijen – kwibus

De naam van deze sport komt van het Franse 'tenez!' wat 'vang!' betekent. Terwijl men de bal sloeg, riep men tegen de andere speler: 'vangen!'. Het is ...*tennis*.....

Bij een gokspel moesten de deelnemers één hand in hun hoed steken zodat ze niet vals konden spelen. 'Hand in cap' heette het spel dat de naam gaf aan ..*handicap*..
Het is ook een doelbewust nadeel bijvoorbeeld tijdens een sportwedstrijd waarbij jongere of lager gerangschikte sporters een voorsprong of voordeel krijgen op oudere en hoger gerangschikte sporters.

Vroede is een heel oud woord voor wijze, slimme. Een wijze vrouw die kwam helpen als er een kindje geboren moest worden was de ...*voedvrouw*.....

Deze vloek komt van het Franse 'Sacré Coeur de Jesus'. Dit betekent 'Heilig Hart van Jezus'. Ik denk niet dat je dit wil zeggen als je ..*sakkerju*... zegt.

Nog een vloek van het Franse 'Nom de Dieu'. Het betekent 'de Naam van de Heer'. Als je heel boos bent, zeg je misschien wel eens ..*nondeju*.....

We blijven nog even in Frankrijk. Letterlijk betekent 'gens d'armes' in het Nederlands 'mensen met wapens'. Een *gendarme* had meestal wel een wapen bij zich. Het Corps de Marechaussée werd op 26 oktober 1814 door Willem I opgericht. Het woord 'marechaussée' was een bestaand Frans synoniem voor gendarmerie.

Uit de Duitse havenstad Hamburg vertrokken in de 19e eeuw heel wat emigranten naar de Verenigde Staten van Amerika. In Hamburg legde men destijds voor het eerst wat rundvlees tussen een rond broodje. Zo'n broodje kreeg de naam van de plaats waar het de eerste maal werd bedacht. Andere voorbeelden zijn: de Frankfurter worst uit Frankfurt, de Berlinerbollen, Berlijnse bollen (Boule de Berlin) en de Weense worstjes. De wereldberoemde snack is dus niet in Amerika uitgevonden. We hebben het over een .....*hamburger*.....

Zoek op de kaart van Europa de steden Hamburg, Frankfurt, Berlijn en Wenen.

Op Long Island in New York werd een van de eerste pretparken gebouwd. Je kon er in een soort raket stappen en dan een denkbeeldige reis naar de maan maken. De Latijnse naam voor maan is 'luna'. Niet alleen het park op Long Island, maar ook de amusementsparken op de kermis heten nu .....*lunapark*.....

Zout was kostbaar en werd ook gebruikt als betaalmiddel bij de Romeinen. Zij zeiden natuurlijk niet 'zout' maar 'sal'. Hiervan komt ons woord .....*salaris*.....

Het Middelnederlandse (*) woord 'riden' betekent rijden. Een .....*ridder*..... was iemand die op een paard reed.

(*) Het Middelnederlands is een voorloper van de moderne Nederlandse taal die tussen 1150 en 1500 in het huidige Nederlandse taalgebied gesproken werd. Het wordt vooral door niet-taalkundigen ook wel Diets genoemd.

Als de Italianen het hebben over een 'banca rotta', bedoelen ze een gebroken tafeltje. Geldwisselaars zaten vroeger aan kleine tafeltjes. Als er een bankier failliet ging, dus al zijn geld verloren was, werd zijn tafeltje stukgemaakt. *Bankroet*..... gebruiken we voor iemand die al zijn geld kwijt is. In de geldwereld zitten nog heel wat woorden uit het Italiaans.

Het woord 'geschieden' wordt niet zo veel gebruikt als 'gebeuren'. Het betekent hetzelfde. Als je leert over wat er vroeger gebeurde, krijg je les in .....*geschiedenis*.....

General Purpose Vehicles. Door de Engelsen werden ze GP genoemd. Een Engelse G spreek je uit als 'dje'. Zet hierachter een 'p' en je krijgt .....*jeep*..... een naam die we vaak geven aan een terreinwagen.

'Het kan geschieden' of nog ouder 'mach scien'. Een synoniem voor mag zijn, mogelijk of wellicht, waarbij de kans bestaat dat iets kan gebeuren. *misschien*

'Ergens heen schieten' deed je niet met een geweer. 'Schieten' is heel snel ergens naartoe gaan. Sommige mensen die schrik hebben, prevelen een heel snel gebedje. Zo iets noemen we een .....*schietgebed*.....

Het heeft niets te maken met een wal of een sloot. De naam van de .....*walnoot*..... of okkernoot komt waarschijnlijk van 'Waalse noot' of 'Welsche noot'. De naam 'wealth hnut' of 'walh-hnutu' kwam al rond het jaar 1000 in Engeland voor. In Duitsland spreekt men van 'Walnuss' en in Engeland zegt men 'walnut'.

Vroeger werden de misvieringen in het Latijn opgedragen. Ook de liederen waren in het Latijn. Eén lied begon met 'Cum Quibus...'. Spreek dit uit als [koem kwieboes]. Het betekent: 'Met wie...?'. Terwijl de priester dit zong, kwam de diaken of de misdienaar dichterbij het altaar. Nogal vanzelfsprekend dat de mensen in de kerk dachten dat de priester zei: 'Kom, ..*kwibus*.....' 'Ze gaven deze gekke naam aan iedereen die vreemd deed.

'Uku' is een insect en 'lele' is springen in het Hawaiaans. Wie op de ..*ukelele*..... speelt, moet met de vingers zo snel tokkelen als dit insect springt.

Het woord 'rusen' in het Middelnederlands betekent tieren, hels lawaai of kabaal maken. In de 17e eeuw werd de uitgang *ie* erbij gezet en zo schrijven wij nog steeds ..*urrie*.....

Het woord 'vrien' werd in het Middelnederlands gebruikt als je iemand heel erg liefhad, als je een huwelijksaanzoek deed. Een geliefde of vrijer was dus iemand met wie je zou trouwen. Het woord ..*vrijen*..... is afgeleid van 'vrien'.

De Romeinse god van het vuur was Vulcanus. Hij gaf de naam aan de vuurspuwende berg: ..*vulkaan*.....

Dit is eigenlijk het Spaanse woord voor 'man', meestal gebruikt om het mannetje bij de dieren aan te geven. Bij ons is ..*macho*..... meer de betekenis gaan aannemen van overdreven mannelijk, stoer of opschepperig gedrag.

Spreken, een spreuk... In het Middelnederlands werd een vertelling of een gesproken verhaal een 'sproke' genoemd. Daarvan komt het woord ..*spraakje*.....

'Bache' is Duits voor 'wang'. De haren die op je wangen groeien, heten ..*bakkebaard*.....

In de 19e eeuw werd de damesmode op poppen getoond. Een pop werd ook 'manneke' of 'mannekijn' genoemd. De wandelende, slanke poppen noemen we ..*mannequin*.....

Zich weren of zich verdedigen. Boven de bedstede (*) van elke boer hing vroeger een ..*geweer*..... zodat hij zijn familie en zijn bezit kon verdedigen tegen wilde dieren of rovers.

(*) Een 'bedstede' of 'bedstee' is een bed, ingebouwd in een muurkast. Bedsteden werden tot in de 19e eeuw veel gebruikt, vooral op het platteland in boerderijen.

Een Scheminkel of Scaminkel was het Middelnederlandse woord voor een aapje. Tegen een mager mens of dier, zeggen we nu soms nog ..*scharminkel*.....

De monniken moesten om 3 uur 's nachts even opstaan om te bidden. Dit nachtelijke gebed heette 'metten'. Je kunt je voorstellen dat deze biddende heren hun gebeden heel snel aframmelden om zo snel mogelijk weer hun warme, zachte bed te kunnen opzoeken.

We zullen dat eens heel snel doen of we zullen er ..*lotte metten mee maken*.....

3. DE NAMEN VAN DE GETALLEN

	Latijn	Grieks	Frans	Nederlands	Engels	Italiaans	Spaans
1	unus	mono- proto- hen-	un	een	one	uno	uno
2	duo bi	di- do- deutero-	deux	twec	two	due	dos
3	trer	tri-	trois	drie	three	tre	tres
4	quattuor	tetra	quatre	vier	four	quattro	cuatro
5	quinque	penta	cinq	vijf	five	cinque	cinco
6	sex	hexa	six	zes	six	sei	seis
7	septem	hepta	sept	zeven	seven	sette	siete
8	octo	octa	huit	acht	eight	otto	ocho
9	novem, nona	ennea	neuf	negen	nine	novo	nueve
10	decem	deca	dix	tien	ten	dieci	diez
20	vinginti	icosa	vingt	twintig	twenty	venti	veinte
100	centum	hecto	cent	honderd	one hundred	cento	cien
1 000	mille	chilia kilo	mille	duizend	one thousand	mille	un mil

Kijk eens in de rijtjes:

Je ziet duidelijk dat het Franse 'sept' heel erg lijkt op het Latijnse *septem*....

Als je nu ook nog weet dat je de 'p' in 'sept' niet uitspreekt, kun je wel aannemen dat het Italiaanse ..
..... *sette* ..... er ook erg op lijkt.

Welke andere woorden lijken grotendeels op de 'oude' Latijnse of Griekse telwoorden. Zet ze in eenzelfde kleur.

7, 8, 9 en 10! In het Latijn wordt dat *septem*....., *octo*....., *novem*....., *decem*.....

Waaraan denk je dan?

Natuurlijk! De namen van de maanden september, oktober, november en december.

September is toch de 9e maand van het jaar, of niet?

Waarom is dat in het Latijn dan de 7e maand?

Heel eenvoudig! In het oude Rome begon het jaar in maart. Dat was immers de maand waarin alles weer begon te leven na de winterrust. De bomen en planten begonnen weer te groeien en te bloeien en er werden jonge dieren geboren. Mars was de God van de oorlog. In de winter was het immers te koud om te gaan vechten. In maart kon de strijd weer beginnen!

De Romeinse kalender zag er zo uit:

1 ^e maand: maart	7 ^e maand: <i>september</i>
2 ^e maand: <i>april</i>	8 ^e maand: <i>oktober</i>
3 ^e maand: <i>mei</i>	9 ^e maand: <i>november</i>
4 ^e maand: <i>juni</i>	10 ^e maand: <i>december</i>
5 ^e maand: <i>juli</i>	11 ^e maand: <i>januari</i>
6 ^e maand: <i>augustus</i>	12 ^e maand: <i>februari</i>

Latijnse en Griekse getallen in onze taal

Kleur telkens het vakje met het correcte woord.
 Zoek hiervoor de Griekse of Latijnse vertaling in de getallentabel.

1. Verzadigde koolwaterstof met acht koolstofatomen. Je vindt het in benzine:

sextet	nanometer	Pentagon	<u>octaan</u>	trilogie
--------	-----------	----------	---------------	----------

2. Het gebouw van het Amerikaanse Ministerie van Defensie in de vorm van een vijfhoek

sextet	nanometer	<u>Pentagon</u>	octaan	trilogie
--------	-----------	-----------------	--------	----------

3. Verpakking voor melk en vruchtensap gemaakt van polyethyleen, papier, aluminiumfolie en een gedrukt ontwerp. Door deze vier materialen af te wisselen, krijgen we een stevige verpakking die de drank beschermt tegen licht, geuren, bacteriën...

<u>tetrapak</u>	Pentagon	decennium	octaaf	octopus
-----------------	----------	-----------	--------	---------

4. Een reeks van 8 opeenvolgende muzieknoten: do-re-mi-fa-sol-la-si-do

<u>octaaf</u>	millimeter	decibel	octaan	trilogie
---------------	------------	---------	--------	----------

5. 1/10 bel. Bel is de eenheid van intensiteit van geluidssignalen.

deciliter	nanometer	<u>decibel</u>	octaan	propan
-----------	-----------	----------------	--------	--------

6. Duizend meter.

decimeter	hecometer	kilometer	kilogram	centimeter
-----------	-----------	-----------	----------	------------

7. Een toneelstuk waarbij er maar één acteur is. Hij of zij is de enige die de hele tijd spreekt.

dialog	monoloog	millimeter	monokini	sextet
--------	----------	------------	----------	--------

8. Een groep van zes musicerende personen of een muziekstuk voor zes stemmen of instrumenten

duet	solo	octaaf	decennium	sextet
------	------	--------	-----------	--------

9. Een periode van 10 jaren

dialog	deciliter	millenium	decennium	tetralogie
--------	-----------	-----------	-----------	------------

10. Metalen, driehoekig, helder klinkend slaginstrument.

triangel	hexagoon	heptatlon	noveen	binair
----------	----------	-----------	--------	--------

Ga op zoek in een woordenboek naar woorden waarin deze getallen in het Latijn of Grieks verborgen zitten.

4. LATIJN EN (OUD) GRIEKS: EX EN PRO

Heel wat woorden die wij gebruiken, komen van talen die nergens op de wereld nog gesproken worden: Latijn en (oud) Grieks.

Het woorddeel 'pro' heeft zowel in het Latijn als in het Grieks de betekenis 'voor'.

Het woorddeel 'ex' komt uit het Latijn en betekent 'uit'.

Verbind de pro- en ex- woorden met hun juiste betekenis. Gebruik verschillende kleuren om het verband overzichtelijk te maken.

Zoek het woord op in een woordenboek als je het helemaal niet kent. Surf of google op internet naar <http://www.vandale.nl/> of naar <http://www.woorden-boek.nl/> of <http://www.encyclo.nl>

product			voorgescreven lijst
programma			voorstrevend
profet			voorspeller
progressief			voorstel
propositie			voortbrengsel
profijt			voorlopig
provisorisch			voordeel
proloog			voorwoord
propeller			vooruitgang, bevordering
promotie			voortstuwende schroef

excursie			uitvragen, horen of je het kent
expositie			uitstap
examen			uitstalling, tentoonstelling
exit			uitdrukkelijk
expliciet			uitgang
expressie			uitwonend, uitwendig
extern			uitdrukking
export			uitvoer
explosie			uitermate, uiterst, uitzonderlijk
extreem			uitbarsting

Vul de onderstaande zinnen aan met een ex- of een pro-woord.

Wat staat er op het pr ogramma van de studiedag?

Dat staat nog niet vast, het is pr ovisorisch

We zullen waarschijnlijk eerst dia's pr ojecteren

Er komt ook een pr ofet die het zal hebben over de toekomst van de wereld.

Ik heb de pr o loog van zijn boek al gelezen. Het is interessant.

Ik ga toch liever op ex *curisie* ..... naar Parijs met de hele klas.

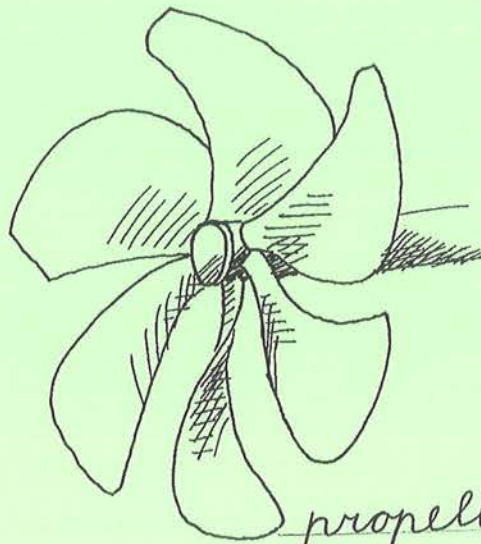
Ik ga dan naar de ex *positie* ..... in het Louvre, een enorm groot museum.

Ik hou van de ex *pressie* ..... op het gezicht van de Mona Lisa.

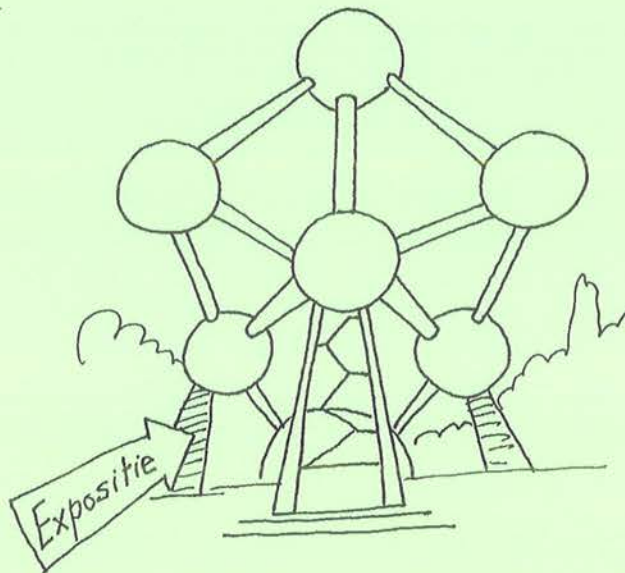
Heel mysterieus!

Het wordt wel ex *treem* ..... koud met temperaturen ver onder het nulpunt.

De professor heeft niet ex *pliciet* ..... gezegd dat hij tijdens het ex *amen* ..... vragen zal stellen over deze uitstap.

propellor

5. FAMILIENAMEN

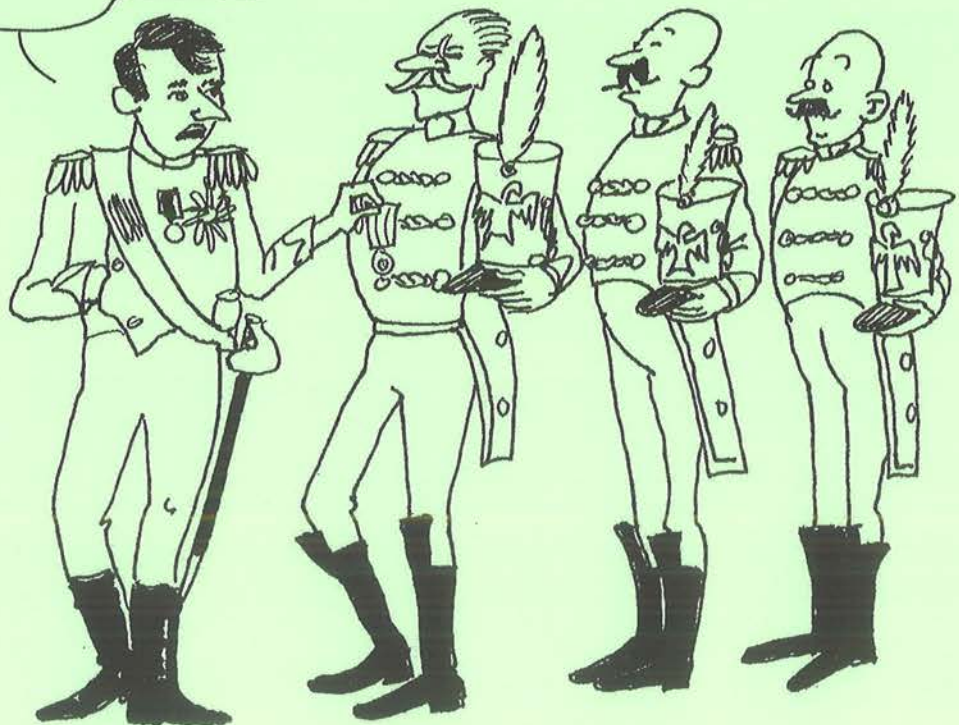
Doorstreep één van de twee woorden voor of na de schuine streep, slash (*) of Duitse komma.
(*) slasj uitgesproken

Je hebt een voornaam. Waarschijnlijk hebben je **ouders/kinderen** die naam gekozen. Je draagt ook een familienaam. Meestal krijg je die van je vader, soms van je moeder. Je vader kreeg die weer van zijn vader en die kreeg die van zijn vader en die kreeg die van zijn vader en die ... Je familienaam legt een lange weg af: ...van bedovergrootvader, overgrootvader, grootvader, vader tot bij jou. Maar wie heeft die naam bedacht?

Voor 1200, dus **meer/minder** dan 800 jaar geleden, had **iedereen/niemand** een familienaam, behalve de edellieden. Die waren heel fier op hun afkomst. Iedereen kende toen de voornaam van de mensen in de buurt. Als er meerdere meisjes de naam Maria droegen, werd de naam aangepast: Marie, Ria, Riet, Marita, Mia, Marja, Mariake, Marieke, Mariette, Marietje, Mariane...

In de 13e eeuw ontstonden er **bossen/steden**. Veel mensen woonden toen dicht bij elkaar. Het gebeurde steeds vaker dat er meer dan één Reinilde, Godfried of Hildegonde in de buurt woonde.

*Mes félicitations,
messieurs Boterkop, Platvoet
et Pannenkoek!*

Dan hoorde je misschien wel volgend gesprek:

- Zeg, heb je al gehoord dat Clothilde ziek is?
- Bedoel je Clothilde van Fientje van Jozef, de klompenmaker?
- Nee, Clothilde van Frans den dakdekker! Je weet wel, de **broer/zus** van Berre van de Makke van de Jakke van de Frans van Renkes.

Zo'n naam koos je niet zelf, maar **kreeg/koekt** je van de mensen uit je omgeving.

In de tijd dat Napoleon Bonaparte (1804 -1815) heerste over een groot deel van **Europa/Azië**, heeft hij verschillende **wetboeken/kookboeken** geschreven. Die boeken staan bekend als de Code Napoléon. Op 23 augustus 1794 besloot de Franse bezetter dat iedereen die nog geen **voornaam/achternaam** had, er één moest kiezen. Die achternaam zou **altijd/neeit** aan al de **kinderen/vrouwen** van de vader gegeven worden.

In het zuiden (nu België) kreeg iedereen al heel vlug een achternaam. Die achternaam werd **vaak/nooit** afgeleid van de voornaam van de vader (Jansen, Peeters, Cornelissen) of moeder (Annaerts). Meermaals werd het een afleiding van hun **huisdier/beroep** (De Wever, Smids) of hun afkomst (Van Geel, Van Aken, Vandermeulen). Soms koos iemand een bijnaam, die zijn omgeving hem al had gegeven door een eigenschap die opviel (De Witte, De Groot) of een dierennaam, omdat zijn karakter misschien wel op dat dier leek (De Wolf, De Vos, Beertens, Deherdt)

In het noorden (nu Nederland) vond men die **verzoeken/wetten** van de Franse **bezetter/bondgenoot** maar niets. Op 18-11-1811 kwam er voor de Nederlanders een speciaal decreet: Iedereen moest zich laten **uitschrijven/inschrijven** op de **technische dienst/burgerlijke** stand van de gemeente en een **adres/achternaam** kiezen. Veel **Nederlanders/Belgen** vonden dit **leuk/belachelijk** en dachten dat die **Italiaanse/Franse** bazen met hun Franse **raden/wetten snel/nooit** zouden verdreven worden. De meest **ontroerende/belachelijke** namen werden gekozen als protest tegen de wet: Boterkop, Platvoet, Armoedzaaier, Poepjes, Emmer, Naaktgeboren, Zondervan, Blootgat, Pannenkoek... Er werd heel wat gelachen op de burgerlijke stand!

De **Franse/Duitse** bezetting eindigde wel na **10/4** jaren (in 1815), maar de familienamen bleven. Misschien ken jij ook wel iemand die nog steeds een beetje boos is op zijn voorouders omdat die een gekke naam bedacht hadden.

Zoek zoveel mogelijk bijzondere namen op, maar niet van leerlingen uit je klas.

Rangschik de namen in de juiste tabel. Waarvan zijn ze afgeleid?

Jacobs, Vermeulen, Korthals, Willems, De Smet, De Cock, Timmermans, Van Damme, Dewolf, Decorte, Baert, De Ridder, Wouters, Hendrickx, Roels, Vandenberghe, Verheyen, Schoutenden, Marijnen, De Backer, Van den Broeck, Dewilde, Vanhout, De Rooy, Van Daele, Hermans, Deroover, De Grove.

- * Een broek is een moeras
- * Rooy werd in het oud Nederlands gezegd tegen rood
- * Ridder is een ouder woord voor ruiter – rijder.
- * Roven of liever roeven is een mooi beroep: een huis van een roef (dak) voorzien.

patroniemen (vaders- of afstammingsnamen)	toponiemen (plaats- of geografische namen)	beroepsnamen	bijnamen (uiterlijk, eigenschap van een dier)
Jacobs	Vermeulen	De Smet	Korthals
Willems	Van Damme	De Cock	Dewolf
Wouters	Vandenberghe	Timmermans	Decorte
Hendrickx	Verheyen	De Ridder	Baert
Roels	Vandenbroeck	Schoutenden	De Wilde
Marijnen	Vanhout	De Backer	De Rooy
Hermans	Van Daele	Deroover	De Grove

Dezelfde naam in een andere taal

Ook in vreemde talen werden familienamen vaak afgeleid van beroepen of plaatsen. Schrijf de namen uit het kader hieronder achter de Nederlandse namen die ongeveer hetzelfde betekenen. Gebruik daarvoor de woordenlijsten.

Braun – Baker – Smith – Dupont – Fournier – Fisher – Schmidt – Krawczyk – Beckers
 Moreno – Schneider – Hunter – Kowalski – Jankowski – Walker – Kaufman – Sjöman
 Mercier – Dubois – Lebrun – Molina – Young – Iglesias – Thatcher – Brown – Lejeune
 King – Trader – Müller – Leroy – Romero – Dumont – Taylor

Verbruggen	Dupont
De Smet	Smith Schmidt Kowolski
De Bruyn	Brown Braun Moreno Lebrun
Koopmans	Kaufman Mercier Trader
Kleermaeckers	Taylor Krawczyk Schneider
Aendekerck	Iglesias
Dedecker	Thatcher
De Jaeger	Hunter
Vandermeulen	Molina Müller
De Jong	Young Lejeune
Visser	Fisher Sjöman
Jansen	Jankowski
Pelgrims	Walker Romero
De Koninck	King Leroy
Vandenbosch	Dubois
Vandenbergh	Dumont
De Backer	Baker Fournier Becker

Woordlijsten

<p>Zweeds sjöman: zeeman (een visser)</p>	<p>Engels baker: bakker brown: bruin fish: vis hunter: jager king: koning smith: smid tailor: kleermaker thatcher: dakdekker (rieten daken) trader: handelaar walker: wandelaar, stapper young: jong</p>
<p>Pools kowal: smid krawiek: kleermaker mlynarz: molenaar</p>	
<p>Frans du: van bois: bos brun: bruin four: oven. Iemand met een oven (fournier)bakte het brood. jeune: jong le/la: de/het mercier: handelaar mont: berg pont: brug roy: koning (de schuttersgilde had ook een koning)</p>	<p>Spaans iglesias: kerken, gebedshuizen moreno: bruin, gebruind, door de zon gebakken romero: wandelaar, pelgrim molina: molen</p>
	<p>Duits Bäcker: bakker (ä zeg je als e van heks) Braun: bruin Kaufmann: koopman Müller: molenaar Schmied: smid Schneider: kleermaker</p>

6. DE KAL KOEN

a. Lees aandachtig en nummer dan de kaders zodat de tekst in de juiste volgorde komt.

1... Deze grote vogel ziet er niet alleen vreemd uit. Zijn naam heeft ook een hele geschiedenis. Oorspronkelijk komt deze hoen uit Midden-Amerika (Mexico, Guatemala, Honduras, Costa Rica, Nicaragua, Panama). De Azteken die in Midden-Amerika woonden, hielden kalkoenen als huisdieren, net zoals er hier kippen worden gehouden.

In 1518 brachten de Spanjaarden vanuit Mexico de kalkoen mee naar Europa. In Portugal, een buurland van Spanje, dacht men dat de vogel uit Peru (Zuid-Amerika) kwam. In het Portugees wordt kalkoen vertaald als 'perù'.

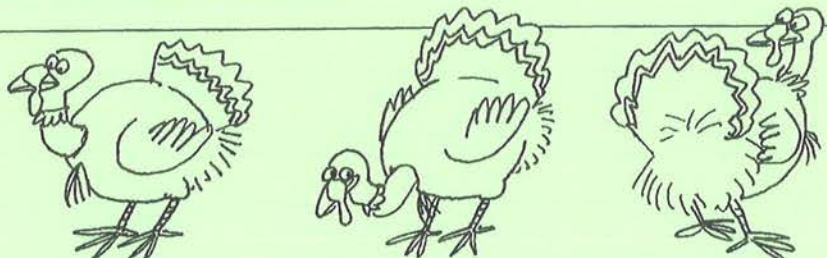
5.. Toen Columbus in Amerika aan land ging, dacht hij immers dat hij Indië via een andere weg had bereikt. Pas veel later is men het werelddeel 'Amerika' gaan noemen. Dat lees je elders in dit thema. Misschien dachten de Spanjaarden wel dat ze een Indische kip meebrachten uit Mexico!

4... Dat er in Europa wat verwarring is ontstaan rond de naam van dit beestje, is niet zo vreemd. Na de periode van de ontdekkingen voerden de kooplieden allerlei exotische producten in Europa in. Waarschijnlijk brachten handelaars uit Turkije de 'turkey' naar Engeland. De Fransen en wij dachten dat het beestje uit India kwam. En dat is ook te verklaren.

2... De Portugezen zijn niet heel erg fout. Niet zo erg als de Engelsen.

De Engelsen noemen de vogel 'turkey'. Zij dachten namelijk dat het beestje uit Turkije kwam. In Turkije noemden ze de vogel dan weer 'hindi' omdat ze daar dachten dat het beestje uit India afkomstig was. Dat dachten de Fransen ook. Zij spraken eerst over een haan uit India: 'cocq de l'Inde'. Later veranderde dat in 'dinde'. De Duitsers zeggen dan weer 'Truthahn' (zeg: troethaan) wat afkomstig is van het Turkische Hahn. Turkse haan, dus. Maar, hoe zit het nu met de naam die wij aan dit beestje geven?

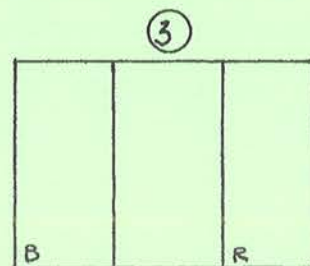
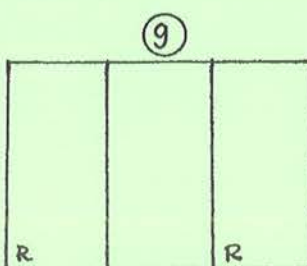
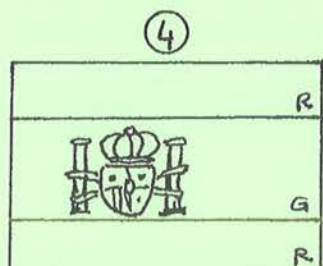
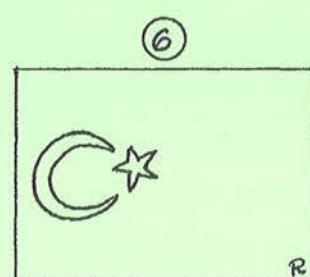
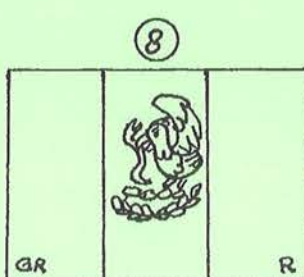
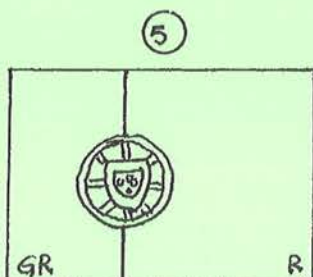
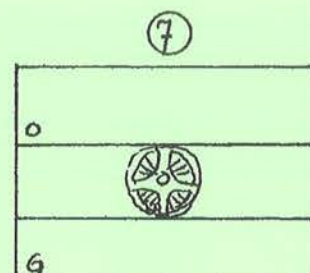
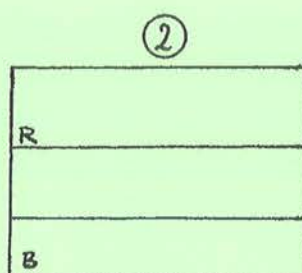
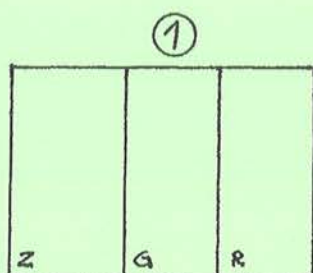
6... Ik besluit hieruit dat we het beestje 'vogel uit Mexico' hadden moeten noemen. Dat werd dan waarschijnlijk 'Mexicaanse haan', dan 'Meksiaanse hoen' en uiteindelijk 'mekaan'. Wat eet jij het liefst? Kalkoen of mekaan?

3.. 'Kalkoen' komt van 'kalkoense haan', 'kalkoense haan' van 'kalikoetse haan', 'kalikoetse haan' van 'Calicutse haan' en 'Calicutse haan' van 'vogel uit Calicut'.
Calicut is een belangrijke haven in het zuidwesten van India. Wij hebben het dus met de naam voor deze hoen, net als de meeste landen van Europa, fout.

b. Nummer de vlaggen.

1 België - 2 Nederland - 3 Frankrijk - 4 Spanje - 5 Portugal - 6 Turkije - 7 India - 8 Mexico - 9 Peru

Z = zwart
G = geel
R = rood
B = blauw
GR = groen

Omschrijvingen

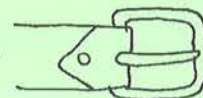
1. In Italië werd er heel wat handel gedreven en daarvoor moest er vaak geld gewisseld worden. De geldwisselaars zaten aan kleine tafeltjes. Het Italiaanse woord voor dat tafeltje is .....
 Wij gebruiken het nog altijd voor de plaats waar we geld halen, brengen of wisselen.

2. Een klein insect veroorzaakte een kortsluiting in een elektronisch onderdeel van de eerste computer en krijgt nog steeds bij elke computerfout de schuld. Het kleine Engelse woord voor een insect dat we gebruiken als er iets misloopt met de computer is .....

3. Indianen aten vooral planten: fruit, granen en groenten. De inwoners van Noord-Canada leefden op bevroren vlakten waar weinig (niets) groeide. Ze leefden vooral van de jacht. Geen wonder dat de Indianen hen 'vleeseter' noemden. Zelf noemen ze zich Inuit. Dit betekent gewoon 'het volk'. Ken jij de naam die de Indianen aan dit iglovolk gaven? .....

4. IJzeren sluiting van een riem. Het zit ook soms op je schoen. ....

5. 'El lagarto' (= de hagedis) noemden de Spanjaarden dit familielid van de krokodil. Ze dachten dat het een grote hagedis was. "el lagarto" hebben wij veranderd in .....

6. Rudolf vond in 1877 een motor uit die de gevaarlijke stoommotor kon vervangen. Hij gaf zijn naam aan de motor en aan de brandstof. Ken je de naam van Rudolf die leefde van 1858 tot 1913? .....

7. Scharrelen doe je naar letterblokjes waarmee je dan woorden vormt. Het Engelse woord voor 'scharrelen' werd de naam van een gekend spel. Ongetwijfeld ken je de naam ervan. ....

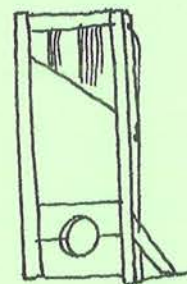

8. In 1886 vond John Pemberton dit drankje uit dat hij als medicijn verkocht. De naam werd bedacht door Frank Robinson die gek was op de letter 'c'. Zijn zwierige letters staan nog altijd op de flesjes 'zwarte champagne voor de jeugd' .....

9. 'Tumeo' is Latijn en betekent: 'Ik ben gezwollen'. Zo kwam deze vinger aan zijn naam. ....

10. Dit zijn de oorspronkelijke inwoners van Amerika. Christoffel Columbus dacht immers dat hij een nieuwe route had ontdekt naar India. Pas later ontdekten ze dat ze een werelddeel hadden bereikt dat nog op geen enkele kaart stond. De inwoners van India noemen we 'Indiërs'. De oorspronkelijke inwoners van Amerika zijn de .....

11. Dit toestel om mensen te onthoofden kreeg de naam van dokter Joseph-Ignace Guillotin (1738-1812). Hij vond het niet leuk dat dit toestel zijn naam kreeg. Hij beweerde zelfs dat hij niet de uitvinder was, maar enkel het toestel verbeterde zodat de sukkelaars die hun hoofd moesten verliezen zo weinig mogelijk pijn zouden hebben. Ken je dit ding dat in de Franse revolutie heel wat koppen deed rollen? .....

12. De Indianen, de oorspronkelijke bewoners van Amerika, noemden dit eiland 'de plek waar we allemaal dronken werden'. Nederlandse kolonisten kochten het eiland van de Indianen. Ze betaalden met lappen stof, kraaltjes en andere prullen. Ze noemden de plek 'Nieuw Amsterdam'. Amsterdam was immers de hoofdstad van hun thuisland. Later namen de Britten het eiland over. Ze veranderden de naam in New York. York is een grote stad in Groot Brittannië. Ze hadden het ook 'New London' kunnen noemen. De naam van het eiland is nog altijd zoals de Indianen het noemden:
. . . . .

13. Dit gekleurde plastic blokje is in Denemarken door Ole Kirk Christiansen gemaakt voor zijn zoontje Godtfred. Hij bedacht ook de naam uit het Deense 'Leg godt'. Dit betekent: speel goed/speelgoed. ....

14. Het Engelse woord voor 'een berekening maken' is ... Om hele moeilijke berekeningen te maken, werden grote, ingewikkelde machines gebouwd. Nu zijn deze machines veel kleiner. Ongetwijfeld gebruik je er ook regelmatig een. Waarschijnlijk gebruik je dat toestel niet om te rekenen, maar speel je er spelletjes op of surf je op het internet.

15. Kanonnen kregen vaak de naam van een meisje. 'Dikke Bertha' was een heel groot kanon dat de naam kreeg van Bertha Krupp, kleindochter van Alfred Drupp, net voor de Eerste Wereldoorlog. Hier zoeken we de meisjesnaam van het kanon dat je nu nog in Gent vindt: Du..... G.....

16. Sterke drank met heet water helpt je om warm te worden als je wat griepiger bent. De naam van zo'n drankje ..... komt van de Britse Vice-admiraal Edward Vernon. Zijn bijnaam was 'Old Grog'. Old Grog liet veel water bij de sterke drank van de matrozen voegen omdat ze te vaak dronken waren en er aan boord te veel ongelukken gebeurden.

17. Bij Griekse feestjes, heel lang geleden toen er nog geen radio, cd-speler of computer was, zelfs nog geen elektriciteit, werd er een groepje zangers in een halve cirkel gezet. Ze zongen terwijl de gasten aten. De ruimte waar de zangers stonden, noemden de Grieken 'Orchestra'. Bij ons zitten er geen zangers, maar wel muzikanten in het woord dat we hiervan afgeleid hebben. ....

18. Een ander woord voor 'soort', meestal gebruikt bij dieren. ....

19. Een ander woord voor 'slee'. ....

20. De bosnimf die we hier zoeken moest van Zeus, de oppergod, babbelen met zijn vrouw Hero, terwijl Zeus zelf met andere vriendinnetjes plezier maakte. Dat mocht Hero niet ontdekken. Zij had al snel door wat de nimf probeerde, werd toen boos en nam haar stem weg. De nimf kon niets meer zeggen, enkel nog herhalen wat er iemand voor haar zei. Als je iets roept in een grot of in een tunnel, zal deze nimf je laatste woorden herhalen! .....

21. Vroeger begon het nieuwe jaar in maart. Dan was de winter voorbij en begon het nieuwe leven. Maart was dus de eerste maand van het jaar. In 45 v.C. (voor Christus) voerde de Romein Julius Ceasar een nieuwe kalender in met nieuwjaar in januari. Zo werd maart de derde maand. Dat lees je ook op het werkblad 'getallen'.

Vul de naam in van de 11e maand van het jaar, afgeleid van het Latijn 'novem' wat dus 9 betekent.
 ..... Dat is neuf in het Frans.

22. Aan de universiteit van Connecticut leverde William Frisby vaak pizza aan de studenten. Als de pizza op was, gooide het jonge volk met de bordjes naar elkaar. Ze hadden immers niet altijd een bal bij zich. Wham-O-Cop maakte voor het eerst de plasticen borden die niet bedoeld waren om pizza op te eten, maar om mee te gooien. Hij gebruikte wel de naam van de pizzabakker, maar schreef die een beetje anders. ....

8. LOGIGRAM

Weet je niet hoe een logigram werkt? Probeer het eerst zelf door logisch na te denken of zoek het op bij het thema van de dinosaurussen.

Deze vier mannen leefden ongeveer in dezelfde periode, maar hun naam is telkens verbonden met een ander voorwerp.

Gegevens:

De Vlaming, Leo Hendrik Baekeland leefde van 1863 tot 1944. Hij emigreerde naar Amerika en nam in 1909 een patent op zijn uitvinding. Het was geen klok.

John Pemberton was de ontdekker van een drankje dat uiteraard geen 13 000 kg weegt.

James Thomas Brudenell voerde oorlog in Rusland. Deze oorlog is bekend als de Krimoorlog.

De man die zijn naam gaf aan polyoxybenzylmethyleenglycolanhydride, heeft ook het Veloxpapier uitgevonden. Deze uitvinding verkocht hij aan de heer Kodak die er foto's op drukte.

Sir Benjamin Hall leefde van 1802 tot 1867 en maakte geen medicijn tegen hoofdpijn.

Het gebreide jasje weegt natuurlijk ook geen 13 000 kg.

Gevraagd:

Vul nu de logigram in.

Schema:

		voorwerpen				periode				kenmerk			
		drankje	bakeliet	gebreed jasje	klok	1858	1909	1886	1954	tijdens de Krimoorlog	weegt 13 000 kg	ook fotopapier uitgevonden	een medicijn tegen hoofdpijn
naam	James Thomas Brudenell 7e graaf van Cardigan	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	
	Leo Hendrik Baekeland	-	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	
	Sir Benjamin Hall	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	
	John Pemberton	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	
kenmerk	tijdens de Krimoorlog	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	
	weegt 13 000 kg	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	
	ook fotopapier uitgevonden	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	
	een medicijn tegen hoofdpijn	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	
periode	1858	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	
	1909	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	1886	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	1954	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	

Kon je het logigram helemaal invullen? Dan lukt het je vast om antwoord te geven op deze vragen.

- Wie was die grote man met de bijnaam 'Big Ben' die in Londen een toren liet bouwen van 96 m hoog? De klok in de toren is een van de grootste ter wereld en kreeg dezelfde bijnaam als de politicus.

Het is sir ..... *Benjamin Hall* .....

- Polyoxybenzylmethyleenglycolanhydride of kortweg 'bakeliet' werd uitgevonden door

..... *Leo Hendrik Baekeland* .....

In die tijd was dit kunsthars een geweldige uitvinding: de eerste kunststof! Het werd gebruikt voor radio's, telefoons, stopcontacten, lichtschakelaars, asbakken, sigarendoosjes, eierdopjes, koffiemolens, en voor klinken van kasten en deuren. Misschien ken jij het wel van de zwarte doos!

9. REKENEN MET ZIEKTES

Er zijn heel wat ziektes die de naam van een persoon kregen. Misschien ken je wel iemand met de ziekte van Parkinson. Je mag je er bijna zeker van zijn dat de heer Parkinson niet zelf de ziekte had, maar dat hij ze bestudeerde, dat hij er iets over schreef.

Om de namen bij de juiste ziekte te zetten, zul je wat moeten rekenen.

1. Karl van **Basedow** leefde van 1799 tot 1854. Hij werd dus **55** jaar.
2. Aloïs **Alzheimer** leefde van 1864 tot 1915 in Duitsland. Hij werd **51** jaar.
3. John **Dalton** leefde van 1766 tot 1844. Hij werd **78** jaar.
4. John Langdon-**Down** was een Engelse arts die leefde van 1828 tot 1896. Hij werd **68** jaar.
5. Bartolommeo **Eustachius** werd geboren in 1520 en stierf in 1574. Hij werd **54** jaar.
6. In 1832 was hij 34 jaar oud. Zijn geboortjaar is dus **1798**. Hij stierf in 1866. Toen was Thomas **Hodgkin** dus **68** jaar.
7. Baron von **Münchhausen** heeft niet echt geleefd. Hij was de held uit een boek. In dat verhaal leefde hij van 1720 tot 1797. Hij werd dus **77** jaar oud.
8. De Engelse arts James **Parkinson** leefde van 1755 tot 1824. Hij werd **69** jaar.
9. Sir James Matthew Barrie leefde van 1860 tot 1937. Hij werd **77** jaar. Nee, het syndroom van Barrie bestaat niet. Wel een syndroom dat naar een fantasiefiguur van deze schrijver genoemd werd.
10. Daniël **Salmon** was een Amerikaanse dierenarts die van 1850 tot 1914 leefde. Hij werd **64** jaar.

Thomas Hodgkin

Gebruik alleen wat vet gedrukt is om de juiste naam te vinden.

Ben je een man, tussen 20 en 40 jaar oud en heb je verschrikkelijk veel jeuk, dan zou dat wel eens door de ziekte van **Hodgkin** kunnen zijn. T.H. werd zelf 68 jaar.

Hij werd zelf maar 51 jaar. Als je zijn ziekte hebt, dan vergeet je stilaan meer en meer. Je kent geen namen meer, weet niet wat je beroep was vroeger en je kunt ook niet meer goed de weg vinden. Je hersens sterven af. Het is de ziekte van **Alzheimer**.

De ziekte werd in 1817 beschreven door een Engelse arts die toen 62 jaar was en 7 jaar later zou sterven. Mensen die lijden aan de ziekte van **Parkinson** kunnen hun handen niet meer stilhouden en beven de hele tijd.

Een jongetje in het groen gekleed, dat kan vliegen en dat nooit volwassen wil worden. Dat is natuurlijk **Peter Pan**, verzonnen door Sir James Matthew Barrie. Grote mannen die nog

heel kinderachtig doen en zich als ondeugende jongetjes gedragen, hebben het Peter Pan-syndroom.

Hij werd het oudste van deze reeks. Oud worden is geen enkel probleem als je kleurenblind bent. Sommige mensen zien geen rood of groen, andere kleurenblinden zien alles in grijstinten. De Engelse natuurkundige en zijn broer leden er allebei aan. John was slechts 28 jaar toen hij er in 1794 een studie over publiceerde. Een ander woord voor kleurenblindheid is ...*Dalton*...isme.

Peter Pan

Hij werd geboren in .....*1799*..... Hij was 41 jaar in ..*1840*..... Toen beschreef hij een ziekte die veroorzaakt werd door een te sterke werking van de schildklier. Helaas was hij niet de eerste. In 1835, dus 5 jaar voor hem schreef de Ierse Robert Graves al over dezelfde ziekte. In Ierland en landen in de buurt spreekt men dus over Graves's disease, niet over de ziekte van *Basedow*.

De 77-jarige held nam deel aan Russische veldtochten tegen de Turken. Toen hij zijn verhalen vertelde, verzong hij allerlei spannende voorvallen om het nog interessanter te maken. Het syndroom van *Munchhausen* heb je als je van de ene dokter naar de andere gaat en van het ene ziekenhuis naar het andere. Je denkt dan dat je allerlei ziekten hebt. Soms kun je het zo goed spelen dat de dokters je geloven. Eigenlijk ben je alleen psychisch ziek.

In 1866 was de Engelse arts 38 jaar. Hij beschreef een defect in de ontwikkeling. Mensen die het syndroom van *Down*..... hebben, kan je uiterlijk herkennen. Ze lijken wat op mensen uit Mongolië. Vroeger noemde men ze ook wel eens 'mongooltjes'.

Van de hele reeks personen leefde deze Italiaan het langst geleden. Samen met een schilder maakte hij heel nauwkeurige tekeningen van het menselijke lichaam. Heb je al ooit gevoeld dat je oren dicht zitten als je snel bergop of bergaf gaat? Als je slikt, verdwijnt de 'prop'. Dat komt door de buis van *Eustachius*. Die verbindt de keel en het middenoor.

De Amerikaanse dierenarts die 64 jaar werd, bestudeerde varkensziekten. De ziekte, ...*Salmonella*... ella kan van dieren(vlees) op mensen overgaan en bezorgt je een infectie in je darmen. Je zoekt dan best een dikke rol zacht toilet papier!

Eustachius

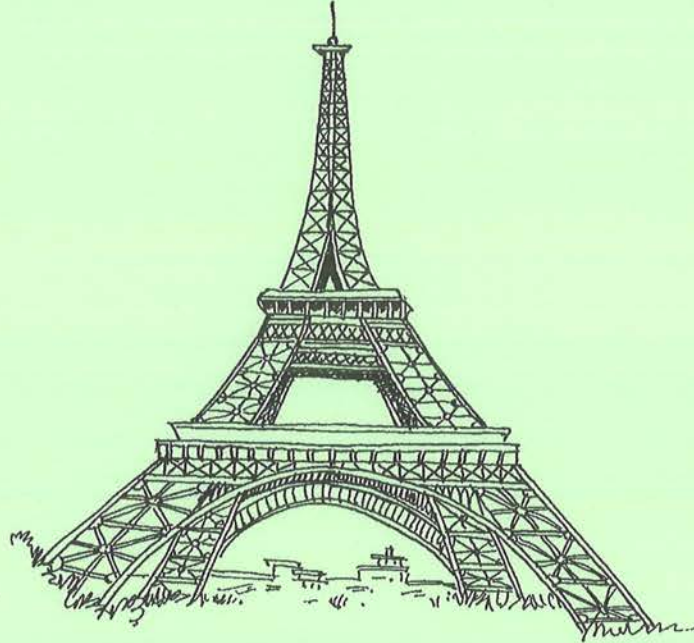

10. REKENVERHALEN

Boenninckhausen of Eiffel?

De familie Boenninckhausen vond dat ze een vervelende naam hadden. Zeker toen ze al een tijdje

in Frankrijk woonden. Ze kwamen uit de Eifelstreek (met één f), een deel van Duitsland, vlakbij de Belgische Ardennen. Op een dag besloten ze om hun naam te veranderen in 'Eiffel' (met twee letters f). Alexandre Gustav Eiffel leefde tussen 1832 en 1923 en was een beroemde Franse ingenieur. Hij maakte spoorwegbruggen en viaducten. Hij werd het meest bekend door de toren die zijn naam kreeg: de Eiffeltoren. Of ken jij hem misschien van het Vrijheidsbeeld in New York?

Op 31 mei 1889, precies 100 jaar na de Franse Revolutie, werd de Eiffeltoren officieel ingehuldigd en werd het de toegang tot de wereldtentoonstelling in Parijs.

Gedurende 2 jaar werkten 300 staalarbeiders aan de bouw ervan. Slechts één arbeider stierf tijdens de werken. Het was het de bedoeling om de toren na 20 jaar weer af te breken, want heel wat mensen vonden het een lelijk metalen gevaarte. In 1908 werd er een antenne opgezet en werd de toren gebruikt om radiob berichten te versturen.

In 1956 was er een brand in de top van de toren.

Tot 1930 was de Eiffeltoren het hoogste bouwwerk in de Westerse wereld.

Stel je voor dat de familie Boenninckhausen zijn naam niet veranderd had. Dan hadden we nu een Boenninckhaustoren gehad in plaats van een Eiffeltoren.

Lees en reken uit:

- Hoe lang was de Eiffeltoren het hoogste bouwwerk in het westen? ....41...jaar.....
- In welk jaar vond de Franse Revolutie plaats? ....1789.....
- Wanneer werd er gestart met de bouw van de toren? ....1887.....
- In welk jaar dachten ze de toren af te breken? ....1909.....
- Hoe oud was de toren toen ze er een antenne opzetten? ....19...jaar....

Kasjmir

Kasjmir is een streek in Azië. Officieel heet dit gebied Jammu-Kasjmir. India en Pakistan vechten er al jaren om. Het is zesmaal groter dan België of Nederland en heeft bergtoppen tot 8 000 meter hoog. Het maakt deel uit van het Himalayagebergte. De Mount Everest is de allerhoogste berg van de wereld en is 8 850 m hoog.

In deze streek grazen de kasjmiergeiten en die hebben hele fijne, zachte wol. De vrouwen uit de streek konden prachtig weven en de kasjmiersjaals werden heel beroemd. Iedereen die rijk was, wilde zo'n mooie, warme sjaal hebben. Maar een sjaal van India naar Frankrijk brengen was heel duur. Toen het ook nog verboden werd om de sjaals in te voeren, werden de gesmokkelde sjaals nog duurder. Een slimme Fransman, Guillaume Ternaux, (zeg: Giejoom Ternoo) had een idee. Hij kocht kasjmiergeiten. Hij dacht: 'Dat is één keer kostelijk om die geiten hierheen te brengen, maar dan heb ik altijd wol en kan ik zoveel sjaals laten weven als ik wil.'

Hij kocht 1 289 kasjmiergeiten en liet ze op de boot zetten. Onderweg naar Frankrijk stierven er 889 kasjmiergeiten.

Dat was nog niet zo erg, Guillaume moest geduld hebben totdat er babygeiten geboren werden.

Er was een veel groter probleem.

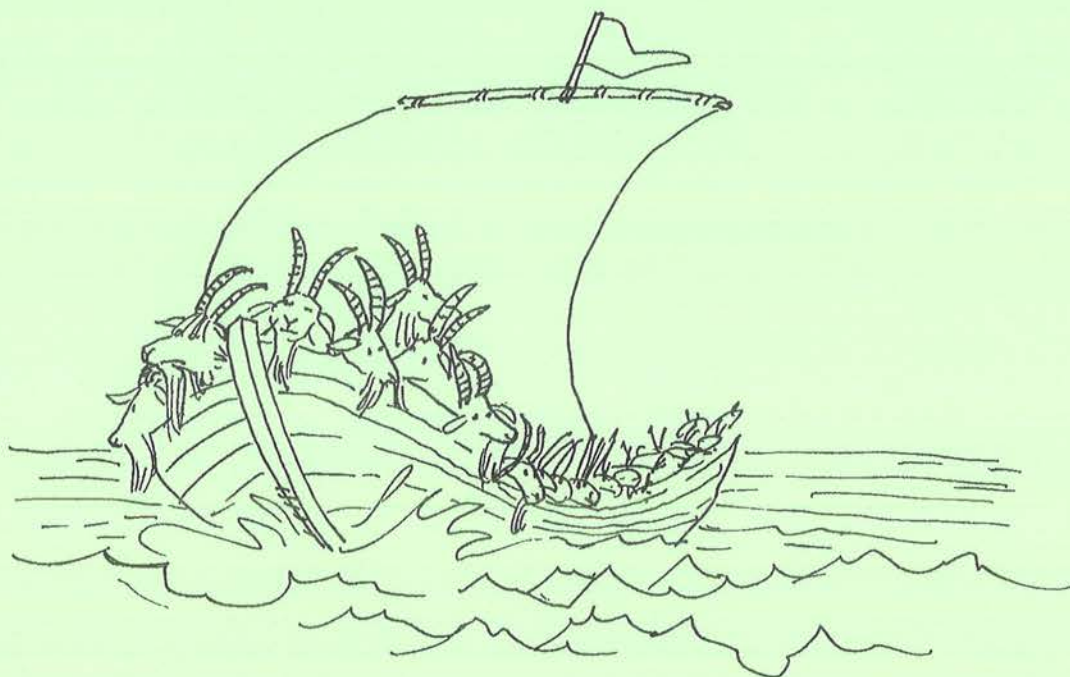
Bij de geiten uit Kasjmir die de tocht overleefd hadden, groeide er geen zacht lang haar. Weet je waarom niet? Dat zachte haar groeit alleen maar als het héél koud is. Zo koud als in de bergen van de Himalaya.

In Frankrijk was het gewoon veel te warm!

Wat een geluk dat je vandaag niet stinkend rijk hoeft te zijn om een pashmina (een sjaal van kasjmir, soms met zijde erbij) te kopen.

Hoeveel kasjmiergeiten bereikten Frankrijk? .....400.....

Hoeveel meter is de Mount Everest hoger dan de hoogste toppen van Kasjmir? ..850.....meter

11. SPELEN MET TAAL

Verborgen gemeenten

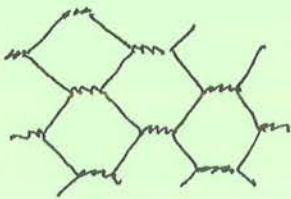

<p><i>Zoek in elke zin de naam van een Belgische gemeente. Onderstreep die.</i></p> <p>De zon komt op in het <u>oosten</u>, denk ik. Een <u>bever</u> en een bunzing braken samen uit. Kom <u>vlug en trek</u> aan dat touw. Het huis was <u>oud en aardedonker</u>. In de <u>zaal</u> stond een fonteintje. Voor de <u>olifant</u> <u>werpen</u> we nootjes. Wat een vuile <u>was</u>! Nu <u>breekt</u> mijn klomp! Je komt toch geld <u>tekort, rijk</u> mannetje. In het <u>westen</u> denken ze er anders over. Hij wil dat ik een haas <u>vil voor de</u> bezoekers.</p>	<p><i>Zoek in elke zin de naam van een Nederlandse gemeente. Onderstreep die.</i></p> <p>Wat gaat de goochelaar nu <u>weer</u> toveren? De dansers <u>luisteren</u> naar de muziek. In de burcht woont de <u>heer Lenny T.</u> De oude Anna had <u>elf</u> renen. Mama draagt <u>goud</u> als ze naar een feestje gaat. Hij draagt een <u>helm</u> onder die muts. We leren flink onze <u>lessen</u>. Bij <u>eb, red</u> al de walvissen! De <u>voor</u>deur neemt veel plaats in. In het <u>bos</u> staan eiken en dennen. Ik ga graag naar <u>Turkije</u> op vakantie.</p>
---	--

Maak zelf nog zinnen waarin een gemeente verborgen zit.

Los de rebus op en vind telkens een woord dat iets te maken heeft met 'alleen'.

'Mon(o)-' is een woorddeel afgeleid van het Griekse 'monos': alleen, één.

 ER = NO	 S = M	 L = NO	 B = CHR
Eén partner hebben, met één vrouw gehuwd zijn. Komt niet veel voor in de dierenwereld.		Eén kleur. Een stripverhaal kan zo gedrukt worden.	
<i>monogaam</i>		<i>monochroom</i>	

 <p>-D K=CH</p>	 <p>T=N -T</p>
<p>Alleenheerser. Iemand die alle beslissingen zelf neemt en baas is van het leger en het gerecht.</p>	<p>Alleenspraak. Eén acteur op een podium houdt dit soms uren vol.</p>
<p><i>monarch</i></p>	<p><i>monoloog</i></p>

 <p>T=N EE=OO</p>	 <p>(In het Frans) -SSEL -N -F</p>
<p>Eentonig. Alles op dezelfde toon. Dit is al vlug erg saai.</p>	<p>Een kijkglas had maar één glas in tegenstelling tot de bril.</p>
<p><i>monotoon</i></p>	<p><i>monocle</i></p>

Ken je nog meer woorden waarin 'mono' zit? Zoek ze op in een woordenboek!

12. REKENEN MET EEN STAMBOOM.

De familie Santermans

Hier zie je de stamboom van de familie Santermans.

Bereken de leeftijd van elk familielid.

Opa Luc is net zo oud als Marc en Bert samen. Oma Toke heeft de leeftijd van haar 2 jongste dochters samen. Luc en Toke hebben 5 dochters: Bieke, twee jaar ouder dan Renata die zelf 2 jaar ouder is dan Chris. Chris is 5 jaar ouder dan Clara. Clara, de 4e dochter is 2 jaar ouder dan Niki die de leeftijd heeft van 5 keer 7 jaar.

Bieke is gehuwd met Marc die 7 jaar ouder is dan zijn vrouw. Willy, de echtgenoot van Renata is net zo oud als de vrouw van Marc. Chris is gehuwd met Ivo die de leeftijd heeft van 4 keer 11 jaar. Clara is gehuwd met Nick die net zo oud is als Bert en Birtie samen. Niki huwde Koen die net zo oud is als Dries en Bert samen.

De kleinkinderen zijn:

Bert (zijn mama was 26 toen hij geboren werd), Dries (2 jaar ouder dan Tjana), Bram (1/4 van zijn vader), Birtie (2 jaar jonger dan Bert), Cas (30 jaar jonger dan zijn moeder), Axel (een jaar jonger dan Elfie), Elfie (net zo oud als Robbe en Flor samen), Tjana (4 jaar jonger dan haar zus), Wout (1/5 van zijn tante Niki), Jon (de helft van Dries), Robbe (de helft van Cas), Flor (3 jaar jonger dan Robbe). Kleine Janne is net geboren.

opa Luc
(.73 jaar)

oma Toke
(.72 jaar)

Bieke
(46 jaar)

Renata
(44 jaar)

Chris
(42 jaar)

Clara
(37 jaar)

Niki
(35 jaar)

Marc
(53 jaar)

Willy
(46 jaar)

Ivo
(44 jaar)

Nick
(38 jaar)

Koen
(36 jaar)

Bert
(20 jaar)

Birtie
(18 jaar)

Cas
(12 jaar)

Elfie
(9 jaar)

Jon
(8 jaar)

Dries
(16 jaar)

Tjana
(14 jaar)

Bram
(11 jaar)

Wout
(7 jaar)

Robbe
(6 jaar)

Axel
(8 jaar)

Janne
(2 maanden)

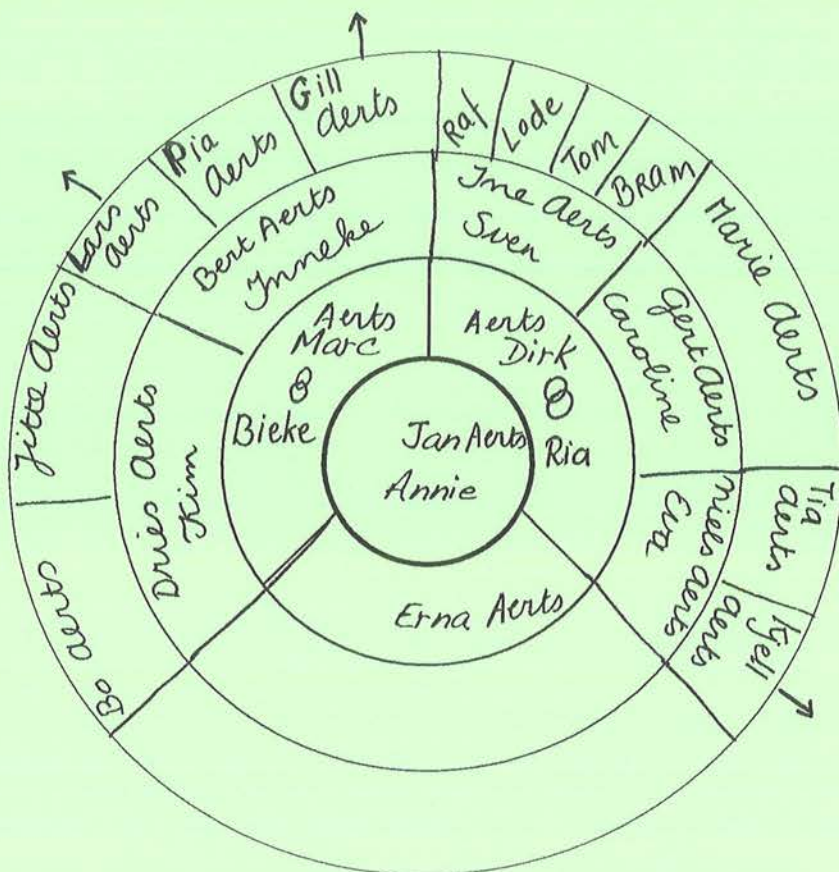

Flor
(3 jaar)

De familie Aerts

Hieronder krijg je informatie over de familie Aerts. Teken een stamboom in het cirkeldiagram en bereken wat er gevraagd wordt. We veronderstellen dat elk kind de naam kreeg van de vader.

Jan Aerts en Annie Leysen kregen 3 kinderen: Marc, Dirk en Erna. Marc trouwde met Bieke en kreeg 2 zonen: Bert en Dries. Dirk trouwde met Ria en kreeg 3 kinderen: Ine, Gert en Niels. Erna had veel vrienden maar trouwde niet en kreeg ook geen kinderen. Bert trouwde met Inneke. Ze kregen twee zonen, Lars en Gill en één dochter Pia. Dries trouwde met Kim en kreeg 2 dochters: Bo en Jitte. Ine en Sven kregen 4 zonen: Raf, Lode, Tom en Bram. Gert trouwde met Carolien. Ze kregen één dochter, Marie. Niels stapte in het huwelijksbootje met Eva. Zij kregen een dochter Tia en een zoon Kjell.

Hoeveel van deze mensen hebben 'Aerts' als familienaam? .....17.....

Wie van de achterkleinkinderen van Jan Aerts kan de naam Aerts nog doorgeven? .....

.....Lars..... Gill..... Kjell.....

Hoeveel kleindochters heeft Jan Aerts? .....1.....

Hoeveel kleinzonen heeft Dirk Aerts? .....5.....

Hoeveel kleindochters heeft Marc Aerts? ...3.....

Van deze mensen was iedereen gemiddeld 27 jaar als hun eerste/oudste kind geboren werd. Bereken hoe oud superopa Jan nu ongeveer is als je weet dat Raf, de oudste achterkleinzoon 12 jaar is. Jan Aerts is nu ongeveer .....93..... jaar.

13. WAAR OF NIET WAAR?

Sommige namen hebben een hele vreemde geschiedenis.
Drie verhalen die je hieronder leest zijn gelogen. Kun jij ze eruit halen?

Steve Jobs at een appel toen hij aan zijn medewerkers de opdracht gaf om een naam voor het computerbedrijf te verzinnen. 'Als jullie voor het eten niets beter kunnen verzinnen, dan noem ik het bedrijf gewoon 'Appel' ', dreigde hij. Blijkbaar vonden de dikbetaalde managers niets beter.

Waar of niet waar? *...waar... Steve Jobs was toen fruitariër. Dat is iemand die alleen fruit eet.*

Misschien rij je later wel in een Ford Pinto rond. Geen probleem voor jou. Mocht je een Portugees zijn, dan zou je er niet aan denken omdat 'Pinto' in het Portugees 'kleine penis' betekent.

Waar of niet waar? *...waar...*

BCL staat voor Blood Cholesterol Lowering. Dat betekent dat de cholesterol in je bloed lager wordt en dat je dus gezond wordt. Als je BCL snel uitspreekt, krijg je vanzelf de naam van een margarine waarvan beweerd wordt dat die erg gezond is: Becel!

Waar of niet waar? *...waar...*

De Canarische eilanden vind je ten noordwesten van Afrika. Ze hebben hun naam te danken aan een dier. Nee, niet aan de kanarie. Toen de Romeinen het eiland ontdekten, zagen ze grote, wilde honden lopen. Ze noemden het grootste eiland 'Hondeneiland'. Hond is 'canis' in het Latijn.

De gele en oranje vogeltjes die zo mooi zingen, werden pas jaren later gevangen en in kooitjes naar Europa gebracht. Vogeltjes van de Canarische eilanden: kanaries.

Is dit waar of niet waar? *...waar...*

Azijn, dat is gewoon slechte wijn. Wijn die te lang staat, wordt zuur. Deze zure wijn was niet meer lekker om te drinken, maar om kool in te bewaren (zuurkool) kon hij nog best dienen. De naam azijn kwam er zo: vieze wijn= bah-wijn, bawijn, awijn, azijn!

Waar of niet waar? *...niet...waar...*

In het Engelse woord voor azijn: 'vinegar' en het Franse 'vinaigre' zie je telkens het Franse woord voor wijn: 'vin'. *In wijn kan wel azijnzuur ontstaan als de alcohol in contact komt met bepaalde bacteriën*

Een cocktail drink je uit een hoog glas. Een cocktail is een mix van verschillende drankjes. De letterlijke vertaling van 'cocktail' is 'hanenstaart'. Een Iers meisje dat dol was op de mooie pluimen van haantjes, gaf een gratis drankje aan elke boer die haar een hanenstaart gaf.

Al vlug vroegen de boeren aan elkaar: 'Heb jij al een cocktail gehad?'

Waar of niet waar? *niet waar*

*cock = Frans voor haan tail = Engels voor staart
Betsy Flanagan had hanen gestolen van haar bruurman en versierde de drankjes met een veer*

Kreeg je ooit al eens mail op je computer die je liever niet had? Reclame voor medicijnen, geldleningen, kansspelen en dergelijke noemt men 'Spam!'

Deze naam komt uit een sketch, een grappig toneel van Monty Python waarin enkele Vikingen een gesprek storen door de hele tijd te zingen over iets dat in de tijd van de Vikingen nog helemaal geen woord was: "Spam! Lovely spam!"

Waar of niet waar? *waar*.....132 keer in één sketch

*"Spam" zei men ook tegen blikjesvlees dat wel de maag vulde maar geen voedingswaarde had.
Spam-berichten hebben ook enkel vul-waarde*

Dat de Russen ook woorden uit het Nederlands gebruiken, zou je misschien niet onmiddellijk verwachten. Toch is het zo. De Russische tsaar Peter de Grote wilde graag een hele vloot sterke, goede boten om het op te nemen tegen het Turkse leger. De Nederlanders stonden bekend als prima scheepsbouwers en werden gevraagd om in Rusland te helpen in de scheepsbouw. Hun woorden werden door de Russen overgenomen, maar in de loop der jaren wel wat vervormd: matsjta (mast) / fokmatsjta (fokkenmast) / bakbort (bakboord) / sjtevenj (steven) / sjljoepka(sloep) / sljoez (sluis) / farvater (vaarwater) / vaterpas (waterpas) / brandspojt (brandspuit).

Geloof je dit of niet? *waar*.....

Bobbejaanland is een gekend pretpark dat zijn naam te danken heeft aan twee vrienden: Bob en Adriaan (Jaan). Ze zijn samen begonnen met een soort kermis die stilaan groter en groter werd. Hun park heette eerst Bob-en-Jaanland, maar de mensen hebben er in de loop van de jaren Bobbejaan van gemaakt.

Is dit waar of niet waar? *niet waar*

Bobbejaan Schoepen is de artiestennaam van de Vlaamse zanger / gitarist / fluitser en pretparkmanager Modest Schoepen. Hij begon als arme zoon van een smid en werd één van de rijkste Belgen.

14. ZUID-AFRIKA.

Zoals de naam al laat vermoeden is Zuid-Afrika een land in het zuiden van Afrika. Een heel eind hier vandaan. Toch spreekt een groot deel van de mensen (13 % of 6,5 miljoen mensen) daar een taal die erg op Nederlands lijkt. Hoe kan dat nou?

In 1652 waren Nederlanders op weg naar India. Ze hielden halt op Kaap de Goede Hoop, nu Kaapstad, een zuidelijk punt in Afrika. Daar wilden ze vers water, groenten en fruit aan boord nemen. Steeds meer Nederlanders bleven in Zuid-Afrika wonen en zo werd dit deel van Afrika een Nederlandse kolonie. Hoewel Nederlands de basistaal was, zijn de woorden intussen niet helemaal dezelfde meer. Er zijn ook nieuwe woorden opgedoken.

Met een beetje inspanning, snap je deze tekst wel.

Wat Afrikaans nie is nie

Oor die begrip 'Afrikaans' bestaan daar dikwels verwarring. Afrikaans is in die eerste plek nie 'n versamelnaam vir tale op die Afrika-kontinent is nie. Dit is ook nie slegs'n witmanstaal nie - meer nie-wittes in Suid-Afrika praat die taal as andersom. Ook is Afrikaans nie'n blote variant, dialek of verbastering van Nederlands aan die suidpunt van Afrika nie. Afrikaans is ook nie dieselfde as 'Suid-Afrikaans' nie. Anders as in die meeste Westerse lande, waar die belangrikste tale na die land self vernoem word (bv. Duits in Duitsland, Nederlands in Nederland), word in Suid-Afrika'n groot verskeidenheid van Suid-Afrikaanse tale aangetref en in geen geval is die taalnaam van die landsnaam afgelei nie.

Zet de Nederlandse vertaling er naast.

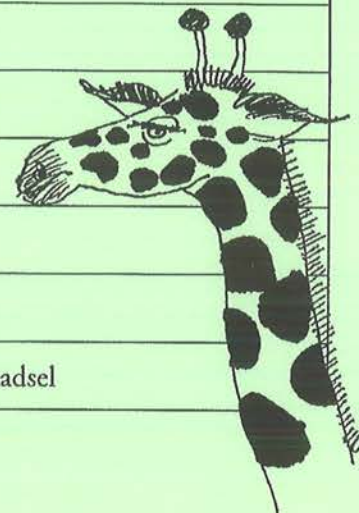
Afrikaans	Nederlands
snijdokter	chirurg.....
koeldrank	ijskast / frigo.....
apteek	apothek.....

Afrikaans	Nederlands
haarsnyer	kapper.....
t-hempie	T-shirt.....
asseblief	alstublieft.....

Verbind het Afrikaanse woord met het Nederlandse:

naweek	○	○	stripverhaal
lugwaardin	○	○	weekend
verkleurmannetje	○	○	lekke band
strookiesverhaal	○	○	knipperlicht
pap wiel	○	○	giraf
kameelperd	○	○	stewardeste
flikkerrooi	○	○	kameleon
bokkiraaisel	○	○	kruiswoordraadsel

Nog een keer:

baaibroek	○	○	vlees van een rund
beesvleis	○	○	baviaan
bobbejaan	○	○	pindakaas
duikweg	○	○	rugzak voor boeken
grondboontjebotter	○	○	zwembroek
hoërskool	○	○	tunnel of viaduct
klasdragsak	○	○	middelbare school
lekkergoed	○	○	snoep

 NAMEN NOEMEN: EXTRA 3^e- 4^e LEERJAAR / GROEP 5-6**1. Handtekening**

Binnen enkele jaren krijgen de leerlingen een identiteitskaart en moeten ze een handtekening hebben. Laat de leerlingen een interview afnemen bij volwassenen over hun handtekening:

- Is hun naam leesbaar?
  - Zijn ze ooit veranderd van handtekening?
  - Is het moeilijk om de handtekening na te maken?
  - Zit er een symboliek achter?
  - Moeten mensen vaak hun handtekening plaatsen?
- Laat de leerlingen zelf een handtekening ontwerpen.

2. Top 30

Laat de leerlingen op zoek gaan naar liedjes met een voornaam in de titel. Ze kunnen die vinden door na te denken, zangboekjes te raadplegen of op internet te zoeken.

Het mogen (oude) hits zijn zoals 'Anne' van Clouseau, 'Willempie' van André Van Duin of klassiekers zoals 'Zeg Annemarieke, waar gaat ge naar toe?'. Ook anderstalige liedjes zoals 'Black Betty' mogen erbij.

Verschillende opdrachten met deze liedjeslijst zijn mogelijk:

- Orden de namen alfabetisch.
- Maak een top 10/20/... door een interview af te nemen in de klas/school. Je kunt bijvoorbeeld de volgende vragen stellen: 'Wat is je favoriete lied dat een voornaam in de titel heeft?' Laat de leerlingen zelf afspraken maken. Iedereen mag 1 lied kiezen of een persoonlijke top 3 aanduiden. Welk lied wint?
- Laat deze hitlijst in de schoolkrant verschijnen.
- Met een presentator, wat verkleedkleden en een videocamera kunnen creatieve leerlingen er een muziekprogramma over maken.
- Laat de leerlingen op zoek gaan naar namen die het meest voorkomen.
- Laat de leerlingen op zoek gaan naar een lied over hun naam.

3. Lettertypes

Gebruik de computer om de naam van de leerling in verschillende lettertypes en in het programma 'Word Art' te printen. Dit mag in zwarte inkt. Inkleuren kan met stift, ecoline of waterverf. Laat een collage maken met de namen en eventueel enkele voorwerpen die iets over de leerling vertellen.

4. Stellen: naamdicht of acrostichon.

Laat de letters van de voornaam (en eventueel ook de familienaam) onder elkaar schrijven. Elke letter is de eerste letter van een zin die iets over de leerling vertelt.

Bijvoorbeeld:

Badminton speel ik elke donderdagavond in de sporthal.

In mijn klas, tussen mijn leerlingen, voel ik me supergoed.

Een bord lasagna lust ik wel!

Ken je mijn twee zonen, Bert en Dries?

Elke vakantie wil ik op reis, liefst naar de zon.

5. Creatief schrift, kalligrafie...

Laat de leerlingen de eerste letter van hun voornaam zo groot mogelijk op een vel papier schrijven. Het moet een 'holle' letter zijn, soms ook railletter of regenboogletter genoemd. Bijvoorbeeld het lettertype 'Haettenschweiler':

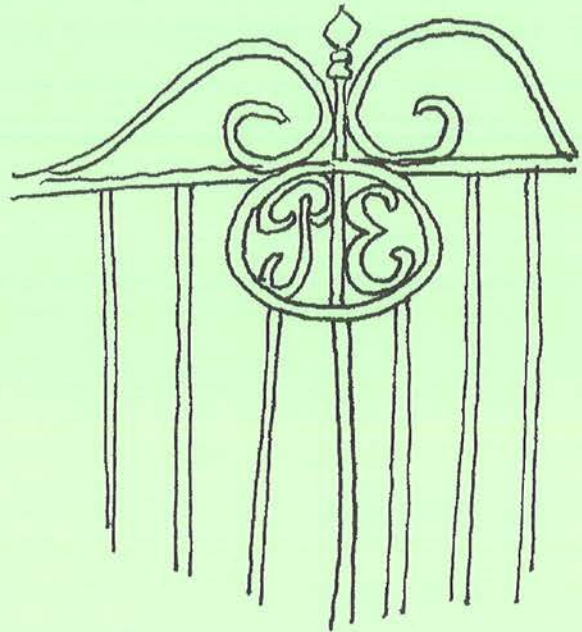
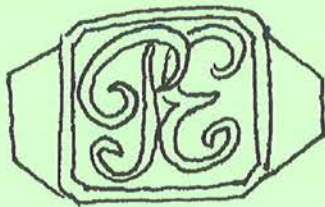
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

Laat de holle letters opvullen door er telkens in een andere kleur hun voornaam in te schrijven.

6. Initialen

Laat de leerlingen op zoek gaan naar voorwerpen waarop initialen te vinden zijn.

Laat ze dan ontwerpen maken voor een zegelring, een borduursel op kussenslopen, lakens of een bedrijfslogo. Vertel er volgende stukjes geschiedenis bij:

- Vroeger werden lakens en kussensloop 'op den bleek' gelegd. Dit was een grasperk. Gras zorgde er immers voor dat de grauwe was weer helder wit werd als je die liet drogen in de zon. Het hele dorp mocht z'n was 'op den bleek' leggen natuurlijk. Om de eigen slopen en lakens goed te herkennen, werden er initialen op geborduurd.

- Een belangrijk bericht werd altijd met zegellak dichtgesmolten. In deze lak drukte de afzender zijn ring zodat het bericht niet opengemaakt kon worden zonder dat de bestemming het zou merken. Dit noemen we bescherming van de privacy of het privéleven.

7. Krantenkoppen

Laat in de kranten koppen zoeken waarin een naam voorkomt. Dat kan niet erg moeilijk zijn.

Laat deze naam wegnippen en vervangen door de naam van een klasgenoot. Zorg dat iedereen een 'leuke kop' krijgt. Laat er nog een grappige zin bij fantaseren.

Laat de namen van de leerlingen zo goed mogelijk in hetzelfde lettertype namaken.

Eventueel kun je delen van een digitale krant gebruiken en bewerken.

Maak heel de klas beroemd, zonder iemand te beledigen.

vb. An Smets wil in groene trui naar Parijs.

Ze had tomatensaus gemorst op haar nieuwe witte trui. Het leek wel een bolletjestrui!

Volg jij in juli ook de Ronde van Frankrijk? De bolletjestrui is voor de wielrenner die het best klimt, het snelst bergop kan rijden. Zoek eens op wie Lucien Van Impe, Eddy Merckx, Joop Zoetmelk, Jan Raes... zijn!

8. Grafiekjes over de familienamen.

Op de internet website www.familienaam.be kun je vinden hoeveel mensen met een bepaalde familienaam in België wonen. Op een landkaartje kun je ook zien waar de meeste mensen met die naam wonen.

Laat alle namen van de klasgenoten opzoeken en een grafiek opstellen met behulp van millimeterpapier of ruitjes (best per 1 000).

Laat bij deze grafiek vraagstukken verzinnen.

9. Jij en je naam

Laat de leerlingen mijmeren of filosoferen over hun naam. Dit kan in een klein groepje of op papier.

Geef volgende bedenkingen:

- Heeft je naam een betekenis?
- Ben je genoemd naar een beroemd persoon?
- Ben je genoemd naar een familielid?
- Vind jij dat je voornaam en familienaam mooi bij elkaar passen?
- Vind jij je voornaam deftig, hip, trendy, ouderwets, gemakkelijk, opvallend, saai, stom, raar?
- Ken je nog meisjes/jongens met dezelfde voornaam? Lijken die op jou?
- Als je zelf een naam zou mogen kiezen, hoe zou je dan willen heten?
- Hoe zou jij je eigen kinderen noemen?
- Vind je dat je naam beter bij een dier past? Welk dier verkies je dan?
- Ken je 'soorten namen'? (echte Vlaamse, Franse namen, Engelse namen, met y achteraan) koninklijke namen, namen uit de bijbel, namen van acteurs of zangers, namen van sportlui...) Zoek van elke soort een voorbeeld.
- Hebben jij en je broers/zussen (of nichtjes en neefjes) eenzelfde 'soort' naam? Hoe komt dat, denk je?
- Vind je dat bepaalde soorten van mensen kiezen voor bepaalde soorten van namen?
- Teken of beschrijf een persoon die 'Jimmy' heet. En 'Gertruda'. Of 'Mathilde'.
- Denk je dat het belangrijk is om een geschikte naam te geven aan je kind? Hoe zou je jij je dochter/zoon graag noemen? Waarom?

10. Namen van steden, dorpen, buurten

aantal spelers:	1-99 spelers, in 1 groep(en)
Leeftijd:	10-99 jaar
Terrein:	Grote ruimte
Duur:	15 minuten
Materiaal:	Een stoel per speler

Laat de leerlingen op zoek gaan naar de oorsprong van de naam van al de gemeenten in hun buurt.

11. Maak zelf creatief samengestelde woorden.

Leerlingen groeperen twee of drie zelfstandige naamwoorden en maken een nieuwe, onbestaande samenstelling. Ze zoeken foto's van deze voorwerpen / personen / dieren in tijdschriften en maken een collage van het nieuwe woord. Voorbeeld: appelfiets, sneeuwbrilhond, zwanentram, paardencomputer, pizzavlinder, regenbanaan...

12 Kennismakingsspel 'namen noemen'

Uitleg:

De spelers zitten in een kring op een stoel. Eén van hen, bijvoorbeeld Lien begint het spel. Lien roept een naam, bijvoorbeeld Wim. De speler die rechts naast Wim zit, moet nu zo snel mogelijk opstaan. Wim gaat verder en noemt een andere naam.

Maak het wat moeilijker zodra de groep is ingespeeld. Er worden nu twee namen genoemd, bijvoorbeeld Klaas en Marthe. Alle spelers die rechts van Klaas zitten, tot aan Marthe, moeten opstaan. Klaas en Marthe zelf blijven zitten. Nu is het de beurt aan Klaas om als eerstgenoemde terug twee namen te noemen. De spelers die zich vergissen in opstaan of blijven zitten, krijgen een strafpunt.

Variant:

Elke noemt Klaartje. De linker- en rechterbuur van Klaartje bedekken zo snel mogelijk hun oor aan de kant van Klaartje. Klaartje zelf bedekt beide oren. Wie fout is, krijgt een strafpunt.

13. Grappige namen maken.

Sommige familienamen beantwoorden niet aan het beroep dat de persoon uitoefent. Wat dacht je van een leerkracht die Katrien Dom heet of een slager die Jan De Backer heet.

Ook de 95-jarige Jan De Jonghe heeft op die 'gezegende' leeftijd geen geschikte familienaam.

De leerlingen kunnen zelf nog gekke combinaties verzinnen en cartoons tekenen. De coole illustraties van Abimo-tekenaar Jef Goedemé brengen hen zeker op leuke ideeën.